Published and distributed under permit (No. 322), autho rized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, New York. — By order of the Presi dent, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה חמישית HATOREN גליון מו (קמו)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. V NEW YORK, FEBRUARY 7, 1919 No. 46 (146)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres.; Sol. Lamport, Treas.; Daniel Persky, Sec'y).
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

יצא לאור רומאן חדש מאת

י. אפאטאשו

מ ו ר י ם

(בתרגום מ. ליפסון).

הרומאן הזה נותן לנו ציור נאמן מחיי המורים העברים באמריקה, ממצב בתי הת"ת, מנהליהם ומנהיגיהם. המספר מתאר בכשרון רב טפוסי המורים השונים, תכונותיהם והליכותיהם, שמחותיהם והרפתקאותיהם — הכל מצויר בשרד מעשי ידי אמן. הרומאן מושך את הלב ועושה רושם עמוק על לב הקורא. נדפס על נייר משובח ובדפוס יפה, גם מכורך הדר.

מחירו $1.25 עם המשלוה.

לפנות אל:

HATOREN, 55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.

דרושים מורים

לועד החנוך של אגודת הרבנים המטיפים באמריקה דרושים מורים. לפנות אל ראש ועד החנוך, הרב שמריה ליב הורוויץ

על פי הכתובת:

Rabbi S. L. Hurwitz, 66 West 118th St., New York, N. Y.

יוזם

רוקח'ס כשר פראָדוקטען

צו בעקומען אין אלע גראָסעריס

רוקח'ס כשר סקאָורינג פאודער

רוקח'ס כשר סאלאד אויל

רוקח'ס פיור בינען האָניג

רוקח'ס פיור קאָקאָ

פרומבוסי (בוסטס) של ד"ר הרצל

בניו־יורק: $1.00, בעזרי השדה: $1.25

I. Sanders, 975 Union Ave., N. Y. C.

בית ועד לעברים!

בית האוכל של

יוסף לאנגבארד

33 רחוב קאנאל ניו־יורק

ידוע לעברים במאכליו הבריאים והחיוניים

דר. נ. שכטר

רופא חולים

31 רחוב דושפרסון ניו־יורק

טליפון 6870 אָרטשארד

חשעות: 8—10, 1—2, 6—8

ביום א' — עד שעה 1

יצא לאור ספר חדש של

י. צ י ג ל

במאסר ובגולה

מקורות רדיפות היהודים בשנת תרע"ח בארץ ישראל.

מחיר הספר 3 שילינגים.

המכירה הראשית נמסרה לבית מסחר הספרים של קרוגליאק ביפו, ארץ־ישראל. משלוח כספים והזמנות על ידי האנגלו פאלסטינה קומפני, יפו.

בית החרושת של

ד ג ל י ם

עבריים מכל המינים ובכל המידות. של צמר, משי ובד. כפתורים ותוים. עבודה יפה. מחירים נאותים. הזמנות מערי השדה מתמלאות בדיוק גמור.

S GOLDBERG

196 East Broadway, New York

כתובת

"אָסָף"

ASAPH PUBLISHING CO.

101 W. 113th St. New York City

ד"ר מ. מ. קאמענעץ

רופא שנים מנוסה

911 East 176th Street

New York

Telephone Tremont 562

עבודה הגונה במחיר נמוך

בית הכריכה הידוע של

א. רפאלוביסקי

עם מכונות ומכשירים חדשים ומודרניים.

241 E. Broadway New York

חש במעיו יתרפא

ב„עקס־לאקס"

נעלים יפות במחיר שוה לכל נפש

אצל העברי

י. ל. עפשטיין

1431 Wilkins Ave., Bronx

Corner 170th Street

Tel. Intervale 4938

כ ש ר

בית האוכל של

אייבראַמסאָן

רחוב 32, מספר 4 מערבה.

מאכלים מבריאים וכשרים להשיג בכל יום משעה 11 בבוקר עד שעה 3 אחר הצהרים. מקבל עליו לערוך בנקטים, סעודות תנאים וחתונה במחירים נאותים.

שנוי הכתובת

אנו מבקשים מאת חותמי „התורן" להודיע לנו על־דבר שנוי כתובתם תיכף אחר העתקת דירתם, כדי שהגליונות יגיעו לידם על־פי כתבתם החדשה בלי שום עכוב.

הנהלת „התורן".

VOL. V NEW YORK, FEBRUARY 7, 1919 No. 46

הַתּוֹרֶן

יוצא לאור על־ידי
חברת התורן

א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גזבר
דניאל פרסקי, מזכיר

העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית — ניו־יורק, ז' אדר ראשון, תרע"ט — גליון אַרבעים וששה

פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ

שְׁאִיפָתֵנוּ.

עד התקופה הציונית היינו בכל הנוגע לעניני מדינה, בכל הנוגע למצבנו החמרי והמוסרי בקרב העמים, רק בבחינת הוברי־שמים, אסטרולוגים: הבטנו על אותות שמי המדינות בפחד או בתקוה. לכל היותר היינו עמלים לפתור את חזיונותיהם של חיי העמים בנוגע למצבנו המדיני אָנו ולנבאות את הבאות מראש.

אנחנו היינו רק כשואלים: מה יגידו, מה יבשרו האותות על שמי המדינות? את התשובה היינו מבקשים מחוצה לנו, רחוק מאתנו וגבוה מעלינו. אבל לא היינו מנסים — וגם לא היינו יכולים אָז לעשות כזאת — את כחותינו הלאומיים, כדי לפעול ולהשפיע מצדנו אָנו על מערכת המזלות ועל נשיבת הרוחות בעולם המדינות ולהטותם לגאולתנו ולשחרורנו אָנו.

על־ידי הציוניות המדינית היינו, אחרי הקונגרס הראשון בבזל, במדה ידועה לתוכנים מלומדים בבחינה הלאומית. למדנו, ואָנו לומדים היום עוד הרבה יותר, את חוקי המשיכה והדחיפה בקרב גרמי שמי המדינות. גם למדנו — וזהו העיקר — להשתמש בחוקים הקבועים האלה לטובת תחיתנו הלאומית על אדמת אבותינו וגם בארצות הנכר.

ורוצים אָנו לבטוח, כי האספה של ראשי הציוניים מארצות שונות, אשר תהיה בחודש זה בלונדון, תדע לכוון את הרוחות ולהשתמש בכל הנסיונות המדיניים הישנים והחדשים — שכבר למדנו מהם הרבה — לטובת גאולת עמנו הנאמנה.

השכלתנו הכללית והלאומית היא עתה יותר רחבה, יותר עמוקה ויותר עשירה מזו שהיתה לנו רק לפני דור אחד. מכל הצדדים ובכל האופנים אָנו מובשרים ומסוגלים עתה הרבה יותר אל החיים המדיניים והחברתיים של אומה העומדת ברשות עצמה. כשרון ההסתדרות, החוש הלאומי וההרגשה המדינית התעצמו בקרב בני עמנו במשך עשרים שנות העבודה של הציונות הגלויה והמפורשה.

עוד זאת: רגש האחריות הלאומית, רגש האחריות גם בעד הדורות הבאים התגבר והתפתח במדה גדולה בקרב העומדים בראש הציוניות העולמית. יודעים הם אלה אשר הלכו לאספה הציונית בלונדון, בשעה שגורל עמנו הוטל על כף המאזנים של אספת־השלום, של בית־דין העמים, — יודעים ומכירים צירינו אלה את כובד האחריות, את גודל התעודה ואת קדושת השליחות אשר נטלו עליהם. יודעים הם, כי הציוניים בכל ארצות העולם אינם כיום עדר עור, וכי ידרשו מידיהם דין־וחשבון על כל החלטותיהם ועל כל תכסיסיהם. יודעים הם, כי העם העברי לא יסתפק כיום במועט מדיני או בהבטחות לעתיד, לו גם היותר יפות והיותר מצלצלות. יודעים הם כל זאת, וגם אָנו מכירים היטב, עד כמה שליחי עמנו לאספת־השלום, שכמעט כולם הם ציוניים, — עד כמה מסורים הם לרעיון הגאולה. על כן אָנו בטוחים, כי יתנשאו למרום תעודתם, כי ימלאו את חובתם ההיסטורית בזהירות יתירה, אבל גם באומץ־לב ובעוז־רוח.

* * *

עתה יכולים וגם רשאים אָנו להתחיל בעבודה לאומית פוריה. בין כל העמים, המתעוררים כיום להיים חדשים על־פני האדמה, הננו העם היחיד והמיוחד, אשר העבר שלו הוא היותר גדול והיותר עשיר. ובכל זאת לא יהיה עלינו עברנו זה למשא, ולא ימית את מגמותינו ושאיפותינו להשתלמות ולהתפתחות מרובות הצדדים. כל העבר הגדול שלנו רק יעזור לנו להתרומם על־ידיו למדרגה גבוהה בעתיד. מתגעגעים אָנו כל־כך על חיים

ברשות עצמנו, למלאותם אידיאלים רמים ותוכן חי ומחיה, יען כי העבר שלנו חביב עלינו ויקר לאין קץ.

עם כל זה אָנו נכונים לשאוב מאוצרות העבר שלנו רק אותם הדברים, שיש בידם להחיות ולרומם אותנו בהוה וגם להרחיב ולהעשיר את תוכן חיינו בעתיד. ואחד מהאידיאלים העברים, אוּד היותר חשובים, בתקופה הבאה לקראתנו יהיה לפשר ולהשלים בין הלב והמוח, בין העבר והעתיד, בין האהבה הלאומית והאנושית, בין הפרט והכלל, בין המזרח והמערב, בין העברי בן דורות קדומים ובין העברי החדש ואָדם העליון הבא אחרינו.

התקופה שחלפה היתה בראשה ורובה תקופה של חמריות מדעית. את חזיונות העולם וחזיונות חיי האָדם בארו — יותר נכון: בקשו לבאר — על־ידי התורה המיכנית של האטומים, צרופיהם ותנועותיהם. שלטון החומר הגס גרש את „אלהי הרוחות". אולם בסוף התקופה הנפרדת מעלינו החלו לנשב רוחות פילוסופיות חדשות (שרוב יוצריהן היו בני עמנו בארצות שונות); במקום תורת החומר, שחדרה גם להמדיניות ולהחברתיות, פלסה לנו נתיב תורת הרוח, תורת כחות היצירה, תורת הכחות המוסריים. ותורה זו, המדברת גם בשם הצדק המוחלט והיושר העולמי, — תורה זו מבשרת לכל באי עולם את הנצחון העתיד של הרוח על החומר, כלומר: נצחון רוח ישראל על היוניות העתיקה והחדשה, נצחון העולם החדש הבא על העולם הישן, ההולך ושוקע וגוע.

וכל נצחון רוחני בעולם המדע, האמנות והספרות; כל אחד מנצחונות הרוח, מנצחונות הצדק, בעולם המדינות והחברה, הוא גם נצחון רוח היהדות, רוח היהדות במובנה היותר רחב. וכל נצחון כזה מקרב ומאפשר את התחיה הלאומית העברית. הנסיונות אשר לקחנו ממלחמת הדעות הכלליות יכולים, וגם צריכים, להועיל לנו גם במלחמתנו על התחיה הלאומית.

תחיתנו הלאומית תהיה נוסדת על תוצאת כל המדעים וכל הנסיונות ההיסטוריים, המדיניים, החברתיים והכלכליים. כל המדעים, כל התרבויות, אשר בני עמנו בארצות שונות לקחו מהם במדה גדולה, יוכלו לשמש עמודים חזקים להכרתנו הלאומית החדשה, לתחיתנו הבאָה.

עלינו רק להוסיף: עיקר תחיתנו היא ההתעוררות והיקיצה הפנימית. וכל המדעים והאמנויות יהיו רק במכשירים, באמצעים, להגשים בעזרתם את תחיתנו על־ידי מעשים ופעולות.

בתקופת הכח החמרי, בדורות המלחמה לא היתה לנו, וגם לא יכלה להיות, כל תקוה נאמנה לתחיה לאומית שלמה, לא על אדמת אבותינו ולא בקרב שכנינו יושבי הארצות. אולם עתה, בעמדנו על מפתן תקופה חדשה, יכולים וגם צריכים אָנו לקוות לפתרון קיומנו הלאומי בדרך שלום, בהסכם העמים, שבידם ניתן עתה גורלנו. נקוה, כי יעלה בידי שליחינו להוכיח לבית־דין־העמים, היושב עתה בכסאות למשפט, כי אין פתרון אחר, פתרון גמור לשאלת היהודים, שהיא גם שאלת העמים, חוץ משיבת ציון, ציון המלאה והשלמה.

ובאה השעה להוכיח לכל העמים, כי אָמנם מוכשרים ומסוגלים אנחנו עתה, על־פי כל סגולותינו הטבעיות וההרגליות, על־פי רצוננו החזק ועל־פי כל אשר למדנו מתורת הנסיון הקשה, להיות חלוצים ולברוא לנו תנאי קיום חדשים ומתוקנים על אדמת ירושתנו. עתה דרוש להוכיח לנו לעצמנו, כי עוד לא חדל בנו כח היצירה

הַלִיהוָה אִם לַבָּעַל?

מאת

דניאל פרסקי.

הליהוה אם לבעל? —

שאלה זו מנקרת במחי ומטרדת את דעתי בימים האחרונים, מעת קראי את ההלטתם של „פועלי־ציון" בדבר מתן שווי־זכויות לעברית ולזארגון בארץ־ישראל. רוצה אני לברר לעצמי את יחוסם הנפשי והאמתי של הציוניים־הסוציאליסטים והסוברים כמותם אל השאלה העיקרית, העומדת על פרק חיינו הלאומיים בשעה הגדולה הזאת, רוצה — ואיני יכול. מבקש אני את הסבות הפנימיות והנסתרות, שגרמו לדעה הפכפכת ורופפת זו מצד צעירים מישראל, ראדיקאליים ברוחם ואמיצים בהחלטתם, מבקש — ואיני מוצא. חידה זו — אי פתרונה?

ואל תאמר: מה לנו, כי נעסוק שוב בריב־הלשונות שלנו, שנדון ונדוש זה כמה פעמים? לדידי יפה והגון הדבר להפוך ולטפל בשאלה מארה זו דוקא עכשיו. שאלת ארץ־ישראל כבר ניטלה מרשותנו וגורלה עומד להחתך בקרוב באספת־השלום. אצלנו כבר ירדה מעל הפרק בנצחון גמור. חובבי־ציון והציוניים טרחו ויגעו מבלי דעת לאות והרף במשך ארבעים שנה להטיף ולחזור ולהטיף לתחית האומה ולגאולת אדמתה. ואמנם קצרו ברנה: פרי עבודתם הביא לידי כך, שהיום כל בני עמנו, לרבות המתבוללים ביודעים ובלא־יודעים שבין העשירים והפועלים, מסכימים פה אחד לבנין מקלט לאומי בארץ־ישראל. הרעיון הציוני כבש את כל עולמנו היהודי כולו. ולא נשתיירה לנו עתה אלא שאלה לאומית גדולה ויסודית אחת, שתשובתה בידינו היא — שאלת הלשונות. אכן ידעתי גם ידעתי, כי בעינינו אנו, העברים והמודים בעברית, אין זו שאלה כלל — הדבר מחלט וגמור אצלנו, כי אחת היא שפת־האומה בכל גלוייה וגלגוליה הרבים והשונים במרחקי־הדורות. אולם בעיני המערערים והמפקפקים עדיין הדבר טעון בירור ולבון. ולמענם ראוי לנו לנגוע בשאלה יותר ויותר ולהוכיח להם את אמתות השקפתנו. לבי אומר, כי אף כאן סופנו שננצח לחלוטין ושלטון העברית יהיה בטוח ואיתן בארץ־ישראל ובגלות. ולפיכך לא בכדי יהיה, אם נחלוק תשומת־לבנו לענין החשוב הזה. —

ובכן אני משתדל לעמוד על עצם אפים של המתנגדים למיניהם, והשתדלותי לא תעלה בידי. וכך אני מהרהר: עברית וארץ־ישראל — במה יגרע חלקה של הראשונה מן האחרונה? כלום כחה של תרבות עצמית קטן מכחה של ארץ עצמית? והרי ביני לבין עצמי נראה לי תמיד, כי אין ארץ־ישראל משמשת אלא אמצעי לחיים לאומיים בריאים, לתרבות עברית מקורית, למציאות ישראלית חפשית. ואם שם ישובו לשלוט חיינו הזארגוניים על כל לקוייהם וחולשותיהם — וכי לא תתגלה שוב הגלות הזעומה והנאלחה גם במקום־חיותנו ומקור־מחצבתנו? ולא עוד, אלא שהמארה תגדל שם שבעתים: „והארץ — — — הנה אנחנו עבדים

הלאומית, כח ההתחלה, עוז־הנפש ואומץ־הלב. כי כל הכחות האלה היו נרדמים בנו, ועלינו רק לעורר ולפחת בהם רוח חיים.

ומה רב האושר להיות מפני מסילה חדשה, דרך לעבור בה גאולים, לעבור בה בראשונה, לברוא חיים לאומיים על יסודות מוצקים ועולם חדש!

ובשעה זו עלינו להוכיח לנו לעצמנו, ועל־ידי זה לכל העולם, כי עוד מוכשרים ומסוגלים אנו להיות מקוריים ורחוקים מכל זיוף וחקוי בכל יצירותינו הרוחניות, כי עוד מוכשרים אנו להשען על עצמנו ולמצוא עזרה בנו.

ולמען נגיע לידי יצירה רוחנית מקורית, שבזכותה אנו תובעים מאת העמים את עמידתנו ברשות עצמנו, ולמען תהיה יצירה זו תופסת מקום חשוב בתרבות האנושית הכללית, עלינו לחנך דורות חדשים, שיהיו מושפעים מרוחנו המקורי. רק על־ידי פדגוגיה לאומית, רק על־ידי תקונים ושנויים עיקריים ובלתי־פוסקים בחיינו הגלותיים, יכולים אנו להגיע לידי מדרגה גבוהה זו.

ואין פדגוגיה לאומית עברית בלי ספרות עברית רחבה, המקפת את כל ענפי החיים והיונקת מכל צנורי רוחנו.

וכבר הגיעה השעה, שגם יהודי אמריקה, וביחוד הציוניים והלאומיים, יעשו את חובתם להספרות העברית, שעל ברכיה נולדה הציוניות והתנועה הלאומית, ושרק בעזרתה יכולים אנו לחנך את הדור ההולך והדורות הבאים, שיהיו מוכשרים ליצירה לאומית מקורית. שואפים אנו לא רק לגאולה מדינית, כי־אם גם לגאולת הרוח.

שְׁתִיקָה שֶׁלֹּא בִמְקוֹמָהּ

מאת

י. ז. פרישברג.

ג.

מן האמור למעלה אנו רואים כבר, כמה תמימות מעושה יש בטענת הפולנים: „אנו נותנים ליהודי ארצנו אותן הזכויות, שישנן ליהודים באמריקה", ועד כמה אין הנדון דומה לראיה. עלינו רק להטעים, כי נסינו כאן להראות על הניגוד הגמור בין אמריקה וארצות הסלאווים רק בנוגע להתנאים האוביקטיביים של מדינות אלו — מה שהוא ראוי להיות לנושא משפטי באספת־השלום; אבל לא נגענו כלל במצבם האמתי של היהודים ברומיניה ופולניה, שהם נמצאים שם ממש ככבשה בין זאבים. ודאי היה מן הצורך לערוך שורה של עובדות ומעשים, הנותנים תמונה חיה מיחוסי העמים ההם ליהודים בעבר וגם בהוה והמוכיחים, עד כמה אין לסמוך על צדקתם ומדת־היושר שלהם, ושצריך בכל מה שאפשר לשים גבול לשרירות לבם הרע; ואם היתה מזדמנת שעת־כושר לשליחי ישראל להרצות את טענותיהם לפני אספת־השלום לפרטיהן, — מה שכמעט לא יאמן לפי המצב עכשיו — ודאי שהיתה בזה תועלת גדולה. אולם טענות כאלה עשויות רק להגדיל את הרושם, לפעול על הלבבות, וכחן יפה בעת שישנן תביעות המיוסדות על בסיס משפטי, אבל אין הטענות האלה תביעות משפטיות כשהן לעצמן. כי יכולים בעלי־הדין לטעון ולאמר: „ממה שהיה אין להביא ראיה; עליה!" הגלות אינה בעיקר מושג גיאוגראפי בלבד, אלא מושג קולטורי. ולמה זה, אני שואל, למה האדמה מותרת והשפה אסורה? אמצעי ומטרה — אי מהם עדיף? כאילו הארץ כשהיא לעצמה, מבלי כל מסורת וקדושה והשפעה רוחנית, — עיקר. ואף־על־פי־כן אנו רואים את ההפך: הם, האידישיסטים, נלהבים כל־כך בעד ארץ־ישראל וסוטים מעל שפת־ישראל.

ואיני מעלים עין מעיקר־טענתם: הקושי שבדבר מעכב. אף רצוני לדעת, אם שיבת העם לארצו קלה משיבת שפתו לפיו. כמה יסורים יש בעקירת חלקי־עם חשובים ממקומות־מושבותיהם ונטיעתם בארץ חדשה! ובכל־זאת, ובצדק, אין הם, הציוניים־האידישיסטים, נרתעים לאחוריהם מהכרה זו — הן טובת־הלאום דורשת זאת. ולמה הם מתבהלים ומתרפים מפני הקושי להחיות את הלשון העתיקה והנפלאה, המפעמת בכל מורשי־לבו של הלאום מדור דור?

ובכלל קשה לי להלום את הרעיון, כי ראדיקאליים וסוציאליסטים יתחשבו עם המציאות. הכל קל לגביהם, מלבד אחת. מתכוונים הם להפוך את קערת כל החברה הקיימת על פיה ולשנות את תכנה וצורתה. ומאמינים הם, כי יצליח הדבר בידיהם, ובמהרה. ומאמצים הם את כחותיהם לשם התכלית הנרצה. רק האחת תכבד מהם ותכשיל את לבם: אפשרות תחיתה הגמורה של העברית, החיה כבר למחצה. כאן תרפינה ידיהם, כי יפלא הדבר מעשותו. הם מזלזלים ומבטלים את כל מיני המציאות — חוץ ממין אחד: הזארגוני. הם פורשים את ארבות־ידיהם לכבוש את כל המבצרים, מלבד המבצר הרעוע הזה, שיסודותיו — מסוס. ואני רושם בקולמוס: סתירה, דברים בגו!

וסבור הייתי מימי, כי בעיני אנשים בעלי־נפש העיקר הוא האידיאל, מה שרצוי יותר, ולא מה שנמצא ומה שקל ביותר. אם לקלות — הרי הטמיעה־ממילא יפה מכל. אם לקלות — הרי הדין עם כל הקונסירוואטיוויים למיניהם, המסתפקים במה שיש, הרואים רק את העובדה בחזקתה, הסומכים על המקובל ועל הרגיל. ואף־על־פי־כן הם, האידישיסטים, נוטלים לעצמם את הטורח ואת הכובד ואת הקושי לשאוף ולפעול לשנוי ולחדוש ולמהפכה גם בסדרי־החיים בכלל וגם בסדרי־חיינו בפרט.

וכיון שברצוני הכתוב מדבר, ואחת היא איך יושג, נחפשה דרכינו ונחקורה: כלום לא כדאי יותר, כי ניתן ביד העם את המפתח, אשר בו יוכל להגיע לכל אוצרות־רוחו הנבחרים והיקרים מאז היותו לגוי ועד היום? הן בזה נצמידהו אל מעינותינו הלאומיים הישנים והחדשים ונרוה את נפשו הצמאה והנהלאה. פעם אחת אנו מעשירים אותו עושר רב; פעם אחת נפתחים לפניו שערי היכל־הקודש, אשר שכינת האומה ונשמות הדורות שורות בו. כלום יש לך תנועה יותר דימוקראטית מן התנועה העברית?

והנה באה הפשרה: שווי־זכויות לעברית ולזארגונית בארץ־ישראל. נשגבה זו מבינתי: במה זכתה היהודית־האשכנזית, כי היא בלבד תקבל שויון ולא גם היהודית־הספרדית, היהודית־

אמת הוא, כי לחצנו ועניננו אתכם, אבל עכשיו אָנו שבים בתשובה שלמה, והרי אָנו נותנים לכם חופש ושויון כאותם השוררים באמריקה, שהיא סמל החופש, ומה שהוא טוב שם — בדין הוא שיהיה טוב גם כאן, ואין לכם כל זכות להקיש מן העבר על העתיד ולנחש ממה שהיה על מה שיהיה".

ולפיכך עמדנו כאן רק על ההבדל שבין התנאים האובייקטיביים של אמריקה ואותן המדינות, שכשהם לעצמם מראים כבר, שמה שהוא טוב כאן א י נ נ ו טוב שם, ומה שאין בו צורך ויכולת כאן — יש בו צורך ויכולת שם.

וצר מאד, שלא נתנו לשאלה זו להתברר בהתגלות־לב, לפחות איזו ירחים לפני פתיחת אספת־השלום, כי אותו החשש, שארצות הסלאווים תתאוינה לתלות את עצמן באילן הגדול — באמריקה, והאילן הגדול לא יוכל לנערן מעליו על־נקלה, — חשש זה אינו קטן, וכעין רמז לזה אָנו מוצאים עכשיו גם בדברי אחד מראשי עסקני הקונגרס היהודי ומסדריו (יצחק אייזיק בן אריה צבי הלוי בה„טאג", ג' בפברואר). הוא כותב: „בזרם ה„התאמרקות" של עכשיו יהיה צורך להרבות בטענות עם באי־הכח האמריקאיים, עד שיסכימו להגן על זכויות היהודים להשתמש בשפתם".

השאלה היא רק זו: הלא „זרם ההתאמרקות" אינו מתחיל גם הוא מעכשיו, אלא היה שוטף והולך ימים רבים לפני הקונגרס בפילאדלפיה, ואם היה באמת צורך „להרבות בטענות" — הרי היה גם זמן לכך, ומה ראו העסקנים לדחות משא־ומתן השוב שכזה עד השעה האחרונה? ואלמלא הייתי ירא להרהר אחרי עסקנינו הגדולים, הייתי מעיז להטיל ספק, אם החומר למשא־ומתן שכזה מוכן בידם גם עכשיו; שאם לא כן, לא היה סופר עסקן זה מערבב את „זרם ההתאמרקות" לכאן, מבלי העיר אַף ברמז, שאלו הן שתי שאלות שונות.

ואולם אחרי כל הטענות האלה עומדת עוד שאלה ממאירה אחת, שכדי להטעים כראוי את מהותה וערכה, עלי למסור אותה באותה צורה שבה הגיעה אלי. הדבר היה בשיחה פרטית עם אחד ממכירי, ואחר שהלה נתן צדק לכל טענותי, פנה אלי פתאום ואָמר:

„אבל הגידה לי באמת, החושב אתה, שהפולנים י ת נ ו ליהודים זכויות לאומיות?"

שאלה פשוטה, אבל נוראה מאד.

הרי באמת לא ניתן ענין שכזה להתפלפל בו בעתונות ובאספות משום חדוד חמה בלבד; הרי אָנו עסוקים כאן בגוף חי, שהאיזמל הותך בו ודמו שותת. למה לנו כל הטענות — ולפנינו עומד כאן „הסך־הכל", שאלת כל השאלות:

התתן לנו פולניה זכויות לאומיות?

שאלה זו בצורה שלפנינו, כלומר, כשהיא באָה בסוף כל הראיות והמופתים, הרי אינה באמת אלא תשובה, ועשויה היא להפסיק את כל המשא־ומתן ולעשות את כל האותות והמופתים לדברים של מה־בכך, וצריך להודות, כי שאלה־הנחה זו מיוסדת על ההוכחה הפנימית של הרבה והרבה יהודים, היודעים את הפולנים מ„כלי ראשון", כי לשוא כל עמלנו! פולניה תתפתל בנבליה ונפתוליה יעמדו לה, שגם אספת־השלום לא תבריחה לתת ליהודים זכויות לאומיות.

הבוכארית, היהודית־הקאווקאזית, היהודית־הערבית ועוד שאר שברי־הלשונות, שדבקו בנו בנדודינו הרבים והמרודים? הז תודו, כי לא כ מ ו ת המדברים תכריע בימים אלה, עת ידרוש ה מ ו ע ט את זכויותיו. והאם תאבו להקים בציון דור־הפלגה חדש, אשר נראהו כראות דבר טבעי, הטעון אשור רשמי מצדכם? הבאנדרולמוסיה נוראה כזאת, אשר אין משלה בכל תפוצות־גלותנו, תבנו ארץ ותקראו דרור לעם?!

הלא בארץ־ישראל אָנו תאבים לחיות חיים שלמים ומלאים בלא קרעים ונגודים. כבר קצה, כמה קצה נפשנו בשניות ובחצאיות של הגלות! לשון הסביבה הנכריה, לשון הרחוב היהודי ולשון־ישראל הנצחית — לא נוכל לסבול עוד את התפוררות־הנשמה ואת שעבוד־הרוח ואת הגלות הפנימית הזאת. אם לא נשים קץ להם אפילו במכורתנו — כבר כלו כל הקצין! שם נשליט תרבות אחת ולשון אחת, היא המבריחה את חוליות האומה מן העבר ועד העתיד.

ואחרי כל האמור חוזרה השאלה למקומה: מה מקור התנגדותם של האידישיסטים אל שררת העברית בארץ העברית? ואני מודיע בזה לעיני השמש, כי אני אינני מאמין בכוונתם התמה בדבר שווי־הזכויות לשתי הלשונות כאחת. באמתו של דבר שתי רשויות אלו אינן בעיניהם אלא רשות אחת: הזארגון. יראים ומתביישים היו לפי־שעה להגיד בהתגלות־לב ובחרו להם לשון־ערומים: יהי לכם אשר לכם ויהי לנו אשר לנו!

ועלי להתודות לפניכם: יש אשר הרהורים רעים, שאני נאבק עמהם, עולים על לבי. אולי האידישיזמוס משמש להם כ ל האידיאל ו כ ל המטרה, וארץ־ישראל והגאולה אינן אלא יסוד וסמך להם? ראו והנה הזארגון בגלות הולך ומתגוון ומתעלם מפני עקת־הסביבה וגזירת־החיים ושוב אין לו תקנה. השכימו ומצאו להם בארץ־ישראל קרקע מוכשר למשאלתם. שם ישראל לבדד ישכון ובגויים לא יתערב, ומי יאמר לו: מה תדבר? ובכן קבלו עליהם עול ציוניות ועול גאולה, ובלבד שתעלה מהן ארוכה לזארגון הגולה מן הגלות. ואם כך, אני מהרהר, מוטב שיסירו כסות־עיניהם ויעמדו לפנינו כמו־שהם בכל מלוא־קומתם ובדברים מפורשים בפיהם. אל נא יוותרו; יביעו את כל רצונם. נדע־נא, כי אויבינו הם, אבל, למצער, אויבים י ש ר י ם, ואז נדע ל א ן לכוון את מחי־קבלנו. אל־נא יחלישו את כח־הניגוד שבנו. אל ירמזו אלינו בעין אחת ואל יפתו את התמימים שבנו. אנחנו אין אָנו יודעים שתי דרכים — רק מסילה אחת לפנינו, מסילה, אשר סללוה ראשונים ואָנו הולכים בה, כי היא חיינו ואורך־ימינו.

אולם עד־ארגיעה ואני מדכא את ההרהורים הרעים האלה, ושוב מתעורר בלבי הרצון לרדת לסוף כוונתם של האידישיסטים הלאומיים שלנו, ודעתי מתחבטת בשאלה המרה והמכאיבה: מה חפצם הכמוס ולמי מאווייהם מועדים —

הליהוה אם לבעל?

כשאני לעצמי, אין הנחה זו ודאית לי כלל, ואם גדל אצלי הספק על הודאי, — הרי זה רק באותה מדה, שאחרנו את המועד בבירורה של השאלה ובהכנת דעת־הקהל אליה. אולם בכל אופן אין התשובה הזאת מצליחה להתיר את הקשר הגרדי; אדרבה, היא מביאה אותנו לתוך סבך של מחשבות והרהורים חדשים.

פירושה של תשובה זו הוא כך: עלינו להבין פעם אחת, שאם צודקים אנו או לא — פולניה לא תתן זכויות לאומיות. ודאי רע הדבר מאד! אבד לנו דבר, שהיה בו לנו צורך גדול, אבל עלינו להשלים עם המצב.

אולם דוקא הערכה זו של השאלה אפשרית רק, כשאנו מטפלים בה לשם משאו־ומתן בלבד, אבל כיון שאנו מתחילים להתיחס אליה יחס של חיים, — וזה אפשר רק, כשאנו מעבירים את עצמנו, לפחות בדמיון, למקום המעשה ורואים את הדברים באורם של תיי־המציאות שם, — מיד נפתח לעינינו תהום של תלאות ופגעים, הבאים אחרי התשובה הזאת.

אנו, כאן, אולי נשלים עם המצב, אבל הם, שם, לא ישלימו. בודאי מספר הגון בערך של נחשלים וקלי־דעת יתנו את צוארם בעול ה„חופש", יעזבו את חדריהם ובתי־ספרם ויזרמו אל ה„אסכולות" של הגויים, אבל אין ספק, כי רוב גדול, ולפחות חלק גדול מאד, לא יאבה ולא ישמע; הללו — מאדיקות בדת, הללו — מלאומיות נלהבה, ואחרים — מרגש עממי סתם; — אלו ואלו ילחמו מלחמת־תנופה כנגד מהרסי מקדשם. בארבע שנות ההירום שמענו על הרבה חזיונות ומאורעות של „מסירות־נפש" לאומית בארצות ההן, ורגשי גאון והשתוממות התעוררו בלבנו על כח אחינו לאהים, שלא עזבם עוד ועודנו חדש אתם כקדם. באמת, אין ההשתוממות צודקת במלואה. אי־אפשר להכרית גוי פעם אחת; אי־אפשר להפוך קבוץ של מיליוני אנשים לבריות חדשות ביום אחד.

אם לא יקבלו אחינו זכויות לאומיות בפולניה, אז טעות גדולה היא לחשוב, כי כולם יעזבו את בתי־הספר שלהם וביום אחד ישלחו את בניהם בבוקר לבתי־הספר הפולנים, בלא תפלה ובלא למוד התורה; בטוחים אנו, כי נשמע שמועות חדשות על „מסירות־נפש" קדושה של עדות שלמות, ועל הרבה והרבה מחזות, כאותם שבלבוב ובערים אחרות, והשמועות האלה תעוררנה בנו לא רגשות השתוממות, אלא רגשות מחרידות מאד...

ומצד אחר יגרום מצב זה לנדידה בהמונים, אשר ימלאו שוב את כל הדרכים פליטים דתיים ולאומיים, וארצות רבות יחרדו לעניניהם ויסגרו את השערים בפניהם ויטלטלו אותם מארץ לארץ, הכל כשהיה ובמדה גדולה מישהיה.

וגם את הצד הזה צריכים לברר לפני אספת־השלום, כי אין כאן שני בעלי־דינים, שמקבלים עליהם את פסק־הדין, אלא זהו דין־נפשות לעם שלם, והנדונים יקומו בודאי על נפשותיהם, והתוצאות תהיינה מרות מאד.

ובשהגענו לכך, עלינו לדבר איזו דברים כלפי מתנגדי זכויות לאומיות משלנו, מן המתבוללים והצאי־המתבוללים, בין אלה המתנגדים העומדים במרדם ובין אלה שהודו בפה ולא הודו בלב. הצד השוה שבכולם — שאינם חושבים עדיין כלל להסיר מעליהם את האצטלא של פילאנתרופים, הנדרשים ללא שאלום לקחת תחת חסותם את „היהודים העניים". הגיעה השעה למצוא איזה דרך, שיבאר להם בהחלט, כי לא יכירם כאן מקומם. עלינו לאמר להם: אם באמת ובתמים אתם חושבים להגן על אחיכם באירופה המזרחית, אל־נא תערבבו משאת־נפשכם אתם בעבודת העזרה שלכם; חייבים אתם לתמוך באותן הדרישות, שהם, היהודים באותן הארצות, דורשים לעצמם, ואם דבר זה הוא מן הנמנע, בקשו לכם עסקים אחרים ובעד היהודים המזרחיים אל תשתדלו. הנה ראינו, כי בתוך המהומות, הטביחות ושרפת המוני אדם חיים, מקהילים קהלות בלבוב ובווארשה ודורשים זכויות לאומיות בכל תוקף, והפולנים שומעים ועורכים טביחות חדשות, — והנה מה טעם יש במחאות שתמחאו כנגד הפרעות, אם בדבר סבת הפרעות אתם מצדיקים את הפורעים?

כשנולדה התנועה הציונית, נולדה אתה סיסמה חדשה, שהיתה מכוונה כלפי הפילאנתרופים: „הלאה שתדלנות! תחי הפוליטיקה הלאומית!" אבל מדרכן של סיסמות, שהן מטשטשות במשך הזמן, אם אין מעמיקים את תכנם. הרבה מאורעות באו והראו לנו, כי השתדלנות והפוליטיקה אינן כלל מושגים מדויקים ומובדלים זה מזה. הגבולים נבלעים זה בזה, והלאומיים עצמם הוכרחו להשתמש הרבה פעמים בשתדלנות. ובכל זאת הרי גם כיום הזה אנו מרגישים בכל נימי נפשנו את האמת שבסיסמה זו, אלא שצריך להעמיק את ההגדרה: השתדלנות היא הגנה מחוץ על ענינים של איזה קבוץ, שאינם עניני המשתדלים עצמם; הגנה כזו נשארת שתדלנות אפילו אם היא אוחזת באמצעים פוליטיים. ולהפך, ההגנה מצד עסקני צבור, שהם באי־כח הצבור, על ענינים משותפים להם ולצבור יחד, — הרי היא פוליטיקה, אפילו אם היא מוכרחת ללכת לפעמים בדרך השתדלנות.

אנו הגענו עכשיו לפרשת דרכים גם בעבודת הציוניות וגם בעבודת הלאום בגולה, ואין לפני שתדלנינו אלא אחת משתי דרכים אלו: או לקבל את עיקרינו במלואם ובלב שלם, או להפסיק את עבודתם לגמרי. כל זמן שהמחלוקת בינינו סבבה על רעיונות ודעות מופשטים, יכולים היינו למצוא פשרות, כשהגיע הדבר למעשים. עכשיו דרכינו ודרכיהם הם חיים ומות, והרי אינם יכולים להיות למגנינו ולמתנגדינו בעת ובעונה אחת.

שעת מלחמה הנה, והשאלה לפני יהודים כאלה היא ברורה: „הלנו אתם אם לצרינו?"

אחד־אחד ובאין־רואה...

מאת
ח. נ. ביאליק.

(סוף).

שדה־דורי הדל, קן מבטחי ואהל שלומי,
מעין אור פני אם, מחבא כנפה וצלה,
אוצר בשמי נשיקותיה ומצפון ריח חיקה —
הלא גם הוא, באשר הוא שם, בכפר מרחקים,
על ראש גבעתי הקטנה בצל ערמון עבות,
עודנו נטוע במקומו ומראהו כימי קדם:
מצער, לבן ונחמד, שפלנן וזעיר־אשנבים,
וזיו רפידים אזוב ומבקיעיו ציץ החציר,
גנים עוטרים לו סביב ומגרשות מגדל־פרע,
דומם, עם ארחות העבים, תנהרנה לפניו העתים,
והוא נצב על תלו הקטן, נצב יומם ולילה,
צופה לנתיבות עולם וחולם עלי מרחוק,
הגה יהגה בי תמיד ובתליו יהמי לי דומם,
זכרי ימלא צפוניו וצל חיי חתום בקירותיו...

ידעתי כי רק אחת ישית האדם מכוס הזהב,
וחזון זיו ונהר לא יקום לאיש פעמים;
כי מראה תכלת יש לרקיע ועין ירק לדשא
ואור גניו למלא תבל וזיו־פנים לכל־מעשי אלהים,
אשר רק אחת תוגה להם עין הילד — ולא יוסיף;
ואולם ברכת־פתאם לאלהים, לנאמן בעיניו יתנה,
לא תשור עין צופיה וחוזה לא יגיד מועדה,
דומם אערג־לה ואצפה, יומם ולילה אוחלה,
וכבנור ערוך־מיתרים רוחי נכון לקראתה.
לא אדע איפה ומתי וטרם אבין איזה הדרך,
ומי יהי המלאך, אשר יביא אלי הברכה —
את יבא לי לבי, ונפשי יודעת מאד.

כי פקד יפקדני חזיון יקר מאז ישני,
ובבא הרגע הנאדר, והיה כניד עפעף הנצח
בהציצי עלי פתאם בעד צהר נקרע במרום,
ונפקחו עיני וארא, וגבי כעיני חולה,
ומראות ילדותי קמו על צבא חליפותם יחד
עם כל יקומם סביב ומזרי רומם דרך נפשי,
יסלו עלי ארחות והרם כחלמות בקר בהירים,
קרחות הקרבנה פתאם, יקיצו קולות נרדמי,
ונגנים גרורית נשכחים יקומו שנית לתחיה.
רק רגע יתמהמה החזון, וישטפני גל מתקו
ואת כל עסיס חיי, עד תמציתו, ימציאני באחת.
ושוב אעמד נפעם לפני עולם פלאי בטהרו,
גן גיל וחתים, וריע חידות ופלאים.
לא חללו בהם יד ולא נגה אליהם הבל־שפתים,
לבבי ימלא המון ותמרין אלהים על־פני,
בעיני תזרח הדמעה ובנפשי תרועה נאלמה.

חשון תרע"ו. („כנסת").

מאת שלום־עליכם

חמשה ושבעים אלף

תרגום י. ד. ברקוביץ

(סוף).

קצית הדברים, במה אנכי עומד? עומד אנכי בתלוי תלים של זהב. לאחר שגמר הגבאי לספור את הזהב, הרים אלינו את משקפיו, נטל מידינו את הגליות ועבר בהן אחת ואחת, בשל שמינות, למשוש, משרות של מאה, מעלעל ומריש באצבעו, כזקן ורגיל. ואז פתח את ארגז השלחן, הוציא משם תכריך גדול, נטל מתוכו מעטפה, קרע בצד המעטפה והוציא מתוכה את השטר — את השטר בכבודו ובעצמו — ופנה אלינו ושאל: „מי מכבד?"... מיד פשטו אליו עשרה זוגות ידים בבת אחת. „לא! — קרא הגבאי. — הודיע רבית בלחכך לא איכפת למכור את השטר. בחרו לכם אחד מחבורתכם"... עמדנו איפוא ובחרנו לנו אחד מחבורתנו. ויהא הוא שבשלשת עורכי־הדין. הוהן שבשלשת עורכי־הדין נטל את השטר בשתי ידיו, מתוך זהירות יתירה, כמי שנוטלים את ספר התורה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, והגיש תחילה אל הבימה, אחר־כך אל אחי הנוך, ואחר־כך אל שנינו הביטו: אלי ואל מירנבוים, למען נראה ונכיר, אם השטר הזה שלנו היא אם לא?... ענה הבוחר ואמר, כי הוא הכיר את השטר מתוך, בשהיה עדיין בידי הגבאי. סימן מובהק, הוא אומר, יש לו בו. מה הוא הסימן המובהק — אינני רוצה להגיד... ואחי הנוך נשבע בכל מיני, כי אילו באו אליו והעירוהו, הרך משנה בחצות הלילה והגישו לפניו את השטר הזה, מיד היה מכירהו בטביעת־עין ראשונה!... ואני ומירנבוים אמנם הכר לא הכרנו את השטר — מה לו השטר ורבית מחבי הברים, שלא היו ולא נבראו! רק שמנו עינינו והתבוננו יפה בשורה ובמספר 12, כי זה כל העיקר,

האף אין זאת? ואז פנינו מישם והלכנו אל בית־אוצר־המלוכה להביא את השטר לידי פרעון, כלומר: לקבל מעות מזומנות — את המישה ושבעים האלף. הלוך הלכנו כולנו יחד, ודוקא ברגלינו, אף כי דרכנו היתה במעלה ההר. הזקן שבעורכי־הדין נשא את השטר בגלוי, כשהוא אוחזו בשתי ידיו בחזקה, שלא יאבד ממנו חלילה, או שלא תעלה, חס ושלום, מחשבה זרה בלב איש מאתנו, כי מתכוון הוא להעלימו מן העין או להחליפו באחר. - וכי קל בעיניך שטר למוד־פגעים אשר כזה, המוכן תמיד לפורעניות?... ומספר ההולכים אתנו בפעם הזאת כבר היה לא עשרה, לא מנין אחד, אלא יותר משני מנינים. מאין באו אלינו אנשים רבים כל־כך, בלא עין־הרע? מבני־עירי, מכרים וידידים כולם, סוחרים ואנשי־מעשה, שנזדמנו באותו יום לעיר הגדולה וראו אותנו, כי הולכים אנחנו והשטר בידינו לקבל את חמישה ושבעים האלף מבית־אוצר־המלוכה, — ונלוו אף הם אלינו לראות את המראה הגדול הזה, אשר לא בכל יום יראה... בקצור, הלויה נהדרה ערכו לנו ברחובה של עיר וכבוד גדול כבדונו בבואנו אל בית־אוצר־המלוכה. אמנם שומר־הסף, העומד ליד הדלת והמזוזה, נבהל קצת מתחילה, כשראה לפניו המון יהודים, בלא עין־הרע, וכומר בתוכם, ואף־על־פי־כן קבל אותנו בסבר פנים יפות והכניסנו אחד אחד לתוך הבית פנימה. וכשנגשנו עם השטר אשר בידינו אל המקום הראוי והשמענו את הפצנו, לקחונו אחר כבוד והביאונו והעמידונו לפני אחד הפקידים, והוא בעל קרחת לבנה מבהיקה, שעינה כעין קערה של חלב, ומסרו לידו את השטר והחשו לו על אזנו דבר, אשר לא ידעתי שהרו. הפקיד בעל הקרחת, שיישב מאחורי הסבכה, הרים אלינו את עיניו, העיף בנו בעד משקפיו מבט נוקב וחודר ושב לעשות מלאכתו כבתחילה: אחז בידיו אולר חריף וקרצף בו בספר המונח לפניו, מקרצף וחוזר ומקרצף, בלי הרף ובלי מעצור. הוא מקרצף, ואנחנו עומדים כנגדו בלב הומה וכלה ומביטים אל מלאכתו, וכל הקהל כולו עומד מאחרינו, מחריש ומשתאה, ומתבונן אלינו מכף רגלנו ועד קדקדנו. והוא, אותו הפקיד בעל הקרחת, אינו פוסק אף רגע מקרצף, ועל סביבותיו, ליד כל השלחנות הרבים, יושבים שאר הפקידים ומונים מעות — כסבור אתה, כמה מעות? כחול אשר על שפת הים! המרים המרים של זהב! ראשי עלי סחרחר למראה הכסף הרב, אזני צוללות לשמע קול־הזהב, ועיני כאילו הוכו בסנורים... „מי הוא זה האיש, אני מהרהר בלבי, אשר חקר ומצא את הכסף הזה, שבעטיו נפגעים בני־האדם כל־כך, מתענים כל ימיהם, משליכים נפשם מנגד, מתנגחים זה עם זה, נכונים לבלוע איש את רעהו חיים — אין אב ואין בן, אין אח ואין רע, אין שכן ואין קרוב, אין מודע ואין מכר, כל דבר לא ייקר בעיניהם, רק כסף וכסף!"... כך הייתי מהרהר בפני עצמי בשעת מעשה, ואפשר שלא הרהרתי בשעת מעשה כלום... המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... והוא, כלומר הפקיד, עדיין מקרצף ומקרצף, כי מה לו לזה, בבקשה ממך, ולשטר, וליעקב־יוסיל, ולהמישה ושבעים אלף, ולכמרים, ולהניכים, ולפירנבויימים, ולסרסורים שצריכים פרנסה, ולבני־אדם סתם?... יאורם לבי יש גבול וקצב ההם השמים. סוף־כל־סוף ראה אלהים בענינו, והפריך עמד פתאום מקרצף, קפל את אולרו, טמן אותו בכיס הזיתו, הוציא ממפחת לבנה ונקיה, גרף יפה את הוטמו כראוי וכנכון; אחרי כך נטל את השטר כלאחריד, כמי שנוטל גליון פשוט של נייר, שמחירו פרוטה, פתח את אחד הספרים אשר לפניו, מין ספר־הזכרונות, עיין בו וחזר ועיין, נותן עיניו פעם בשטר ופעם בספר. „אין זאת כי הכם זה חושד בנו, שמא השטר מעשה־ידינו הוא?... — אני מדבר בלבי. — הפוך בו והפוך בו, קרצפהו ובדקהו לכל צדדיו — כלום לא תועיל בחכמתך! לא שטר מזויף הוא זה, אלא שטר כשר וישר, בעונותינו הרבים!"... ופתאום אני רואה, והנה לקח זה את השטר וזרקו אל פנינו ואמר בדברים האלה (זוכר אני את הדברים בהויתם, כמו שיצאו מפורשים מפיו):

— מי הגיד לכם, כי השטר הזה זכה בחמישה ושבעים האלף?...

המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... מי הגיד לנו??? שאלה יפה שאל!...

— כיצד — אנו אומרים — מי הגיד לנו? השטר עצמו הלא הגיד לנו, כי זכת בחמישה ושבעים האלף! השורה 2289 והמספר 12!

— אמנם כן, — הוא אומר אלינו מתוך כובד־ראש — אמת נכון הדבר. השטר בן שורה 2289 ומספר 12 אמנם זכה בחמישה ושבעים האלף, ואולם שטר זה שלכם הוא בן שורה 2298 ומספר 12. טעות קלה טעיתם, בבהילת כבודכם, טעות קטנה מאד...

המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... מה אומר ומה אדבר לך? מתחילה, כששמענו את הדברים האלה, היינו כולנו כנדהמים. כסבורים היינו: או שהוא יצא מדעתו, או שאנחנו נכתתרה בינתנו פתאום, אי אולי אין זה אלא התוכ־בלהות? וכך היינו עומדים ומציצים זה בפני זה, עד אשר התאוששנו ושמנו עינינו בשטר — אכן אמת הדבר, כשם שאנחנו יהודים: שורה 2298, מספר 12! המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?...

ולמה אוסיף להאריך את נפשך, ידידי? ילאה פי לספר וילאה עטך לתאר וילאה הדמיון כל אדם לצייר אף מעט מן המעט מכל אשר קרה ונהיה אותה שעה בבית־אוצר־המלוכה, עת אשר היינו נצבים כולנו נמועים איש תחתיו, כגלמי־עץ הללו, עומדים ומעפעפים עינינו זה לעומת זה והדבר אין בפינו. אל מה אדמה את פנינו אותה שעה ומה דמות אערוך להם? לא פני בני־אדם היו אלה, אלא פני חיות ובהמות — בהמות בצורת בני־אדם! אילו ניתנה אז רשות לכל אחד מאתנו, היה דורס את חברו ועושהו גל של עצמות! הומה, מה אירע כאן? מה ראיתם, משוגעים שבמותכם, שנבהלתם כל־כך? מה כל החרדה הזאת? חלום חלמתם, חלום של חמשה ושבעים אלף, שנתנדף כעשן תחת השמים? אם כן,

כבר הזר העולם להיות בוהו ולילה? וכי אין עוד שום חפץ לאדם בחייו, מלבד הכבוד? הוי, בוערים בעם!... ואולם על איש מהם לא נתכנו המתי כליבך, כמו על שכני וושכבי־ביתי, על זה האיש בירנבוים. כי הנה שאר בני־החבורה השתדלו, לכל הפחות, להצדיק את נפשם, כל אחד על־פי דרכו, ותלו את הקולר איש בצואר רעהו. הכומר הטיל את כל האשמה על ראש אחי הגיך, ואחי הגיך התנצל ואמר, כי לא אשמתו היא זאת: מעולם לא ראה את חמשה ושבעים האלף אף בחלום, ולא היה מעלה על דעתו רעיון משונה כזה עד היום הזה, לולא אנכי, כלומר יעקב־יוסיל, אשר נדרתי לשמחהו בחמישה ולברכו ברכת מזל־טוב. המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... „אכן, היא אומר, קורא מהיר אתה, אחי! יפה קראת בעתון!”... „ולמה איפוא, אני אומר, לא קראת אתה אחרי?”... „הלא אתה, הוא אומר, היית המוציא והמביא, בידך היה מונח השטר, ואתה, הוא אומר, היית בעליו!”... השומע אתה דבריו של זה? מתחילה, כשהיו חמשה ושבעים אלף, רצה זה להכחישני ולבטלני בליל, ועכשיו, כשחמישה ושבעים האלף נמסו והיו למים, הרי השטר שלי הוא ואני בעליו! המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... ואולם מוחל אני על כבודי. אני יעקב־יוסיל, שכל ימי הייתי השעיר לעזאזל, מוכן ומזומן גם עתה לקבל מכה ולשאת עון כולם. אבל הלא גם לכם עינים לראות — איה איפוא היו עיניכם, בהמות שבבהמותכם? הלא כמוני ראה ראיתם מאה פעמים ואחת את כל הגיורות והשוברות והתעודות למיניהם, במקום שהיה כתוב מפורש: שורה 2298 מספר 12, וזכה הלא זכה השטר בן שורה 2289 מספר 12, — ולמה איפוא לא עלה על דעת איש מכם, פתאום אוויליכם, לראות ולדעת, כי מספר 9 כתוב לפני מספר 8? וגם אחריכן, כשהשטר כבר היה בורכם, לא נמצא ביניכם איש חכם ונבון, אשר יתן את לבו לעיין עוד הפעם ברשימה ולראות את המספר הנכון, אשר זכה בחמשה ושבעים האלף, — אם שורה 2298 היא, או שורה 2289? זריזים הייתם ביותר, עטים הייתם אל השלל, עם לאי־בינות?... ואולם הלא אמרתי לך כבר, כי על איש מהם לא גדל הרוגזאפי כליבך, כמו על אותו האיש בירנבוים. כדאי היה לך לראות את זה בשעת קלקלתנו, כשעמד עמידה מן הצד, כאיש זר ומוזר, פרוש מן הצבור, כאילו ידיו מסולקות מכל הענין הרע הזה! היכה, הרי זה עתה התרגש כליבך והרעיש עולמות: אנשים! אנשים! רוצה הוא לקרוא לאנשים ולשאול את פיהם! ועכשיו הריהו עומד מהצד, כבבושת תמה, אינו נע ואינו זע, כאילו כל הענין הזה אינו נוגע לו ולנפשו!... המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... אז נשקה כאיש עברתי ולא יכולתי עוד להתאפק. אמרתי אל לבי: הבה אשפוך עליו, לכל הפחות, את כל מרי שיחי וכעסי ואנקמה ממנו פעם אחת את נקמת דמי השפוך ואת נקמת הצער אשר צערני אז, ביום שנו בבואי, אם זכור תזכור עוד, עת אשר עמדתי בביתו בפיקברכים והתחננתי לפניו, כי השב ישיב לי את השטר.

— אדוני בירנבוים! — אני אומר לו. — עתה הלא יש בידך לקרוא לאנשים ולשאול את פיהם! הנה עומדים פה אתנו ביום הזה בבית־האוצר אנשים רבים, בלא עין הרע! יקומו־נא האנשים וישפטו בינינו!... למה תביט בי ותחריש? אינך רוצה עוד באנשים? כבר נואשת מאנשים?...

המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... כל הקהל עמד ונהנה יצהל מרוב נחת. על מה ולמה צהלו כל־כך — לא אוכל להגיד לך אל־נכון: אם מפני שתבעתי את בירנבוים זה למשפט אנשים? או מפני ששחה עליהם הערב ביותר, כי חמשה ושבעים האלף נמסו והיו למים? אך את זאת אגיד לך באמונתי, ואני נכון להשבע בתוך צדקי, כי לא על הכסף אני מצטער — יקח אופל את הכסף! מצטער אני וקורא תגר רק על זה: אשר בשעה שנדמה להם לבני־אדם, כי יעקב־יוסיל זכה בחמשה ושבעים האלף, חרדו כולם וזחו מפניו, חלקו לו כבוד מלכים וקראו שמו בישראל „רב יעקב־יוסיל”; ועכשיו, כיון שנתגלה הדבר, כי יעקב־יוסיל יצא נקי מחמישה ושבעים האלף ישב וחיה כאחד האדם, — פנה זיוו, פנה הדרו, ושמו „רב יעקב־יוסיל” לא נודע עוד! חסל סדר „רב יעקב־יוסיל”!... מנוולים שבמנוולים, תפח רוח אביכם ואמכם! במה נקלותי בעיניכם כל־כך לפתע פתאום?... וכי על־פי חמשה ושבעים אלף יקום דבר, ובהם שוקל וישקל ערך איש וכבודו?... השומע אתה, אדוני שלום־עליכם? אכן כדאי ויפה לך, שאתה מתגדר כל־כך באהלי היהודים ומתהדר בעולמו של הקדוש־ברוך־הוא! אם אתה לו שמעני, חדל לך מהם ומהמונם! להודיעך, כי העולם הזה עולם שפל הוא ועכור מאד, עולם מלא שקר ותרמית ואהיזת־עינים, כולו חנף ומרע, כולו סר ונאלח!... ואולם הלא תודה על האמת ולא תבוש: האם לא תצלינה אזניך עדיין ובושה לא ילך סחרחר מפני חמשה ושבעים האלף שלי? ולכן סלוח תסלח לי, אם בלבלתי את מוחך ומלאתי את ראשך עשן. היה שלום, והאלהים ייטיב לנו את עסקינו מעתה ועד עולם.

כתבים*

מאת

ראובן בריינין.

איני הולך לנו אקדמיה לספרות העברית, הייתי מציע לפניה, כי תתן פרס הגון לא. לוצאטו, מחבר ה„כתבים” שיצאו בימים אלה מבית־הדפוס, המונחים לפני, כי ראוי הוא באמת להצטיינות מיוחדת.

---

* א. לוצאטו. „כתבים”. ספר ראשון. תאורים. ציורים וספורים (עם תמונת המחבר). התרע״ב—התרע״ד. ניו־יורק. התרע״ח.

ואם תשאלוני, קוראים נכבדים, במה זכה המחבר הזה לפרס? אשיב לכם, כי ראוי הוא לזה משום כמה וכמה טעמים. לראשונה, משום שבקי גדול הוא לא רק ב„מלון של כים" ובשאר ספרי־המלים היותר חדשים, כי־אם גם בכל ההמצאות והחידושים של הלשון העברית, שיצאו מבית־מדרשם של האחרונים שבאחרונים, הן בהעתונות הארץ־ישראלית והן בהעתונות הגלותית. ואם כי מחברנו, האמת ניתנה להאמר, איננו מומחה גדול בנוגע לצירוף המלים הבודדות, המלים הישנות וה„חדישות", למשפט שלם, לגיב מלא — אין בכך כלום. לא כל בקי במלים מחויב לדעת גם את סוד זווגן. שנית, על כי מורד הוא — לפעמים בבונה ידועה ולפעמים קרובות בלי כל כונה מוחלטה — בחוקי הלשון העברית והחה, על כי מורד הוא בכל חוקי האמנות הקבועים ובכל כללי הבניה והגזרה של הספור והציור, שכבר אחזו בהם המספרים מטובי הראשונים עד טובי האחרונים. ואני מטבעי הנני אוהב את כל מיני המורדים, את כל אלה הפורקים מעליהם עול מכותב של הקדמונים ושל האחרונים מבעלי הנוסחה הכבושה לרבים. חפשי הוא לוצאטו מכל נוסחה ומכל תבנית, ומבקש הוא לו דרך חדשה בספוריו וציוריו. ואם אמנם לא מצא לו עוד שום דרך חדשה, כי־אם תעה בארחות עקלקלות למדבריות משונות — לא אשמתו היא. כונתו היתה רצויה, ורק יכלתו היתה קצרה. והמבקר מצרף מחשבה טובה למעשה. שלישית, על שמחבר ה„כתבים" הצטיין באומץ־לבו ובעזות־רוחו לפרסם בדפוס „תאורים, ציורים וספורים", מבלי אשר אין לו אף קורטוב מאותם הכשרונות והיתרונות, הדרושים לעבודה כזו. לא חכמה יתירה ולא רבותא גדולה היא לחבר ציורים וספורים, כשיש לך חוש פיוטי, כח־הדמיון, הרגשה דקה, רגש אמנות, עינים רואות ואזנים שומעות, כשיש לך, מלבד זה, גם חוש־הלשון, הכשרה טבעית והתקנה הנוכית, — כשיש לך כל אותם הדברים הדרושים למלאכה או ליצירה כזו. אולם עזות־פנים מיוחד דרוש לאיש לפרסם ציורים וספורים בדפוס, אם אין לו במזומן אף אחת מהסגולות הטבעיות, או הנקנות ברוב עבודה, הנמנות לעיל. לא גבורה היא לסחור כשיש הון בידך, אבל כמה חריצות דרושה לאיש להיות סוחר כשאין פרוטה בידו.

ועזות ספרותית כזו ראויה אמנם לפרס ממדרגה ראשונה.

אחרי אשר אנו עוברים על תמונת המחבר ועל שתי ההקדמות, אנו מגיעים אל הספור הראשון „בן־המדתא או שני צמד סוסים".* בן־המדתא זה הוא נציב־המגרש באיבנובקה. אמנם, „לכאורה היה בן־המדתא בן־חלוף פשוט, ככל הולכי שתים: אוכל ושותה כבני־אדם, ויושב וישבם כבני־אדם, מהלך ומספר כבני־אדם. גם בהוותו ובמתכונתו לא התנכר כלום מכל שאר בריותיו של הקב"ה". אלא מה? ליצאטי מגלה בו סימנים מובהקים חדשים: בן־המדתא זה שותה יין־שרף, משחק בקלפים, שונא את היהודים ולוקח שוחד לא פחות משטר בן עשרים וחמשה. ואיזו שייכות יש לבן־המדתא זה אל צמד הסוסים, שעל שמם נקרא הספור? יש שייכות גדולה. נציב־המגרש חמד בלבו את צמד הסוסים המכנכנים של הדוד בנימים (דודו של המחבר), ובשביל שזה האחרון לא מכר לו את צמד סוסיו „הכי טובים בכל סוסי החוה", נקם הנציב את נקמתו מיהודי העקשן, כי גזר עליו להגרש מביתו ואחוזתו אשר בכפר, ורק שר הפלך, אחרי אשר נתן לו היהודי את צמד הסוסים במתנה, הציל אותו מחובת גלות. ומפלתו של בן־המדתא היתה שלמה, כי הוסר ממשמרתו.

זהו תוכן כל הספור, המחזיק עשרים ושנים פרקים וחמשים דפים. וכל הספור הזה לא בא אלא ללמדנו, שפקיד העירה איבנובקה היה רודף שלמנים ולא מלומד גדול. המספר מוסר לנו גם פרטים מהביוגראפיה של אנטון וולקוב נציב־המגרש, וחם חשובים עד מאד, כי „עד שנת השמונה־עשרה לימי חייו היה רועה את עדר החזירים של הכפר עזובה, מקום מולדתו, ואחרי־כן נתקבל לרועה עדר הבהמות של החוה עזובה, שהיתה רחוקה כמיל מן הכפר ושהיתה חכורה לדודי בנימים למשך של שנים רבות עלידי אפיטרופסיה של היורשת היתומה שהיתה עדיין ילדה קטנה במות עליה אביה ואמה..." הרי לכם הכל בדיוק, כאילו היה מספר את תולדותיו של נאפוליון. כמובן, שהבאתי רק חלק מפרטי הביוגראפיה של נציב איבנובקה. ואם יבוא כופר הדורות הבא ויצמא לדעת את כל הפרטים הנוגעים אל הבית, שבו הואיל אנטון וולקוב השוטר לשבת באיבנובקה, — גם זה ימצא בספורו של לוצאטו. אבל מלבד הפרטים הנוגעים לשוטר העירה, או כמו שהמחבר קוראהו בשם „נציב־המגרש", הנה ימצא הקורא בספור הנזכר גם חדשים בלשון העברית (כמו שימצאם במדה עוד יותר גדושה ביתר הספורים והציורים של אותו המחבר). ועלינו להחזיק טובה רבה להמחבר על שנתן לנו בצדן של המלות המחודשות עלידי תרגומן באנגלית.

הרי לכם חדושים אחרים: פיסים — בוחרי סוסים; שמטים — גונבי סוסים; בוק — טליגראף; עמוג —סרווזי (רציני). ויש שהמספר מצרף מלים מחודשות כאלה לשורות שלמות, ולולא תרגומן האנגלי בצדן בפנים הציור, לא היה הקורא יודע מה המחבר כתב. הרי לכם דוגמות אחדות: „ואפילו לשוטר, לקהל או לנחל, לדוארון או להחובן" (צד 49); או: „והצדיל את פרגליו באויר, והסוסים, כאילו הבינו לרמיזתה של הצריקה הקולנית שהדהדה" (צד 57).

ספורו „הפרעות" („ציור של פוגרים בתהום־המושב") אינו אלא „פרט־כלל" מפורט ומדויק בשביל הפקידות על־

---

* „שני צמד" הוא לפי החשבון הפשוט ארבעה, והכתוב, בהספור, מדבר רק על שני סוסים. מזה נראה, כי המחבר פורתא לא דק, אם בהשבון אי בבריאת המלה „צמד". אם כך ואם כך — האבון לא גדול.

אדות שבירת העצמות, נקירת העינים, רטוש הכרסים, רסוק אברי הילדים, תפירת החתולים בבטני תיולדות ומעשי האונס וכדומה. כל התאורים האלה, הלקוחים מידיעות העתונים בשעתן, אינם אלא מרגיזים בפרטיהם האיומים את העצבים ואין להם שום מקום בספרות הציורית. המחבר אינו שוכח למנות את כל הכלים, שבהם שברו ה„פרענים", בלשון המספר, את חנויות היהודים, כמו שהוא מדייק לתת לנו רשימה ארוכה משל הכלים השבורים והשדודים. רק דוגמה אחת: „ואת היתה חנות (החנות ששדדוה) של כנעה שפורית־מותרית. שם נמצאו כלים מרוצפים, מכוכבים ומזורבים, כלי כסף וקניה מהירית וזכוכית מלוטשת. גם כל זני אבזרי תחלוץ ואבזרמסע וכלי קשוט שונים: שענים, שרשרות, טבעות, שורים, ענקים, צמידים ורבידים; שמשיות, תפופים, הריטים, ארנקים, כרתיות, מזודות, חותלות, כלכלאות ודיוסקמאות; מיטות תגורה, קלעים, כרורות, חולצות ושאר תכשירי תחלוץ" (צד 75). בדיוק כזה מונה המספר את כל הסחורות והכלים שבותר החנויות ומרתפיהן, השדודים על־ידי פורעי הפרעות. ואת כל הפרטים האלה ראה המספר מבעד נקב בדלת החלון, בשעה שהסתתר בחדרו מאימת מות ורעיתו ויחדיו מלאים חרדה.

כשאנו קוראים את הספור „הפרעות", יש לחשוב, שכל עיקרו לא נכתב אלא להראות את בקיאותו של המחבר במלים בודדות, שהוא מוציאן חוצץ במערכות שלמות, או את כח המצאתו בצירופים ובחדושים משונים, כמו „כנעה שפורית־מותרית", „קניה מהירית", או „אבזר תחלוץ".

בהציור „פרנסה טובה" מתואר סובן של מכונות התפירה. רצה המחבר לכתוב בדיחה קלה ויצאה מערכה כבדה של מלים בלי ניצוץ של הומור אמתי. עוד הפעם שורות של מלים בודדות, כמו: „נגה, כיה, פחם, קרה, נחל, רוכל, חנון (המחבר כותב תמיד חנון במקום „חנוני"), עבדן, קבלן, שרבן, בדהן" (22—121). וכמה קלה היא הבדיחה האמורה בכלל, שאינה אלא הלצה מן השוק, אנו יכולים לראות מצרופי מלים כאלה: „ענתה לו הפנקסנית בסקרה אותו בהיכה מעוגית קרה". המחבר משתמש בכל מקום בהמלה „הוכה" במקום בת־צחוק. „הוכה מעוגית קרה" פירושה: בת־צחוק רצינית וקרה. כך צריך להבין.

הציור „גם מן השמים" גם הוא אינו אלא נסיון קלוש של בדיחה עצובה. וגם הציור הזה מלא הגוזמות והפרזות, כמו הראשונים. במקום לתאר את החיים, אנשים, טפוסים, משתמש המדבר באניקדוטות ישנות או בספורי מעשיות בעלמא. אולם גם מן הציור הנזכר אָנו למדים כמה דברים חדשים, כמו: המלה „רוצן" פירושה אבטו־מוביל ו„צניה" פורושה מקום לעבירת הרוצנים. השד יודע, מהיכן הטה לו את המלה רוצן לכנות בה את העגלה הנושאת את עצמה. כן אָנו למדים, שפירוש המלים: „להתאחרות אצלו" היא לקבל אצלו העורה על אחרוות החיים. וכי ויש לכתוב בעברית „חליפה שבתית" במקום בגדי שבת; כי יש לכתוב בעברית „כי היה קצר במזומן קצת" — מבטא שהוא כולו וארגוני. בכלל מרבה המחבר להשתמש בבטויים וארגוניים, שהוא מתרגמם על־פי דרכי לעברית, והם נשארים אחרי כל אלה וארגוניים, כמו: „וסכום של אלף שקל... מתנפח תחת ידו להמישת ולעשרת אלפים" (צד 147). או: „בולפים בחבר בלי שום הזמנות כלל" (צד 146). או: „היה צריך לכתת את רגליו מאה פעמים ואחת לכל בעלן ובעלן ו ל מ ו ל לבו אחד מחב את לבו וריאתו ומעיו". הוגמות באלה יכלתי להביא לאין מספר.

והדיוטי הלשון שורצים אצל המחבר בכל ציור וספור. את הטילפון היא מכנה בשם „מלל", שאין לו טעם ויסוד. ואחר ש„מלל" הוא טילפון, על כן „תמלול" הוא הדבור בטילפון (צד 160). ומפני בולמוס החדושים, שאחז את המחבר, הוא שוכח להבדיל בין זכר לנקבה בהמלים הישנות. על כן „מבט" הוא אצלו נקבה ו„רן" — זכר.

בהציור „הכפיר", אניקדוטה שלא נוסדה אלא על הפסוק „גולל אבן אליו תשוב", אניקדוטה שהיא לקוחה בלי ספק מאיזה ספור של חיי הדיטיקטיבים והרמאים, — בציור זה משמיע לנו המדבר משיחם של שני נוכלים, אנשים גסים ומנוולים, שאחד מהם, הצקלי גנב, היה מוכר ברחובות עגילי־ביצים, והשני היה נושא על ראשו כד גלודר ברחובות אודיסה בחדשי הקיץ (ושבמדינת קולומביה הוי לכוהדים באבניהם), — על־ידי הנפשות האלה, שפיהם מלא תמיד חרפות, נבלות וקללות משמיע לנו המחבר באמצע הציור חקירות עמוקות על־דבר הוית הבורא, סוד החיים ותכליתם, על־דבר המושגים „טוב ורע", על־דבר השארת הנפש, השכל, המאגנים והראדיום, חקירות הלקוחות מספרים פופולאריים, הצים מדעיים והצים פילוסופיים, חקירות ישנות וחדשות, מעורבות ומסובכבות, ארוכות ומשעשבות. והשם יודע, באיזה אופן התגלגלו החקירות האמורות לפי שני רמאים מגושמים, בשעה שהם עסוקים במעשה רמיה.

המחבר מעיד על עצמו בהקדמתו: „נמנעתי גם מהשתמש במלות ומבטאים רבים שגורים בפי הרב הסופרים ערופים על הרב בשטח התרגל מן הספרות התלמודית". ובעקשנותו המיוחדה מתרחק המחבר מכל דרכי הלשון המקובלים, וגם בסופר־ממופת לא יזכו בעיני. ואם טוב הוא להתרחק מבטויים, שאין להם טעם וריח בימינו, ומנוסחאות מקובלות, אם יש להחליפן באחרות יותר נאות ויותר מדויקות ומצורפות, — אין אני יודע, אם באמת יותר טוב ויותר נאה לכתוב „האונס לא יגונה" במקום „החכרה לא יגונה", במה שעשה לוצאמי פעם בפעם. המחבר בא להרהיב את השוני ילהדק ילהמיר בגזרותיה, בבטויה ובדרכי שמושה, כמו שהוא מתפאר בהקדמתו, והנה הוא משתמש בוארגוניסמים גסים כמעט על כל דף ודף. הוא מרשה לעצמו לכתוב: „בתתוספת זו יכולה לנער אותנו כולנו מישרותה האחד" (צד 210). או: „צדיק תמים שלו בעוד

כבישים.* ואף־על־פי־כן שהמחבר מתרחק מן הטיפוסים והתבניות המקובלים בלשון העברית, והם גם לפי רוחה ויפיה המיוחד, הוא נמשך בכל זה אחרי לשון הכתוב דוקא במקום שהדבר מגוחך והוא חוטא להטעם הטוב. רק משל אחד: „וישמידו אותי מתחת שמי הביצים" (צד 251).

הייתי עובר בשתיקה גמורה על ה„כתבים" של א. לוצאטו, כי אין כותבים בקורת על ציורים, שהם אינם נכנסים כלל לסוג הספרות היפה, אבל מפני החדושים הישונים שמצאתי בהם בנוגע לשמושה של השפה העברית פקוד פקדתיו, לבל תהיה שפתנו הפקר גמור לכל תופש עט, שחסר לו רגש האחריות הלשונית.

נְשָׁמָה לְבַטָּלָה

(יזכר אברהם רובינזון).

מאת

ש. ב. מקסימון.

במקום־תורה אחד אשר במדינת הלוויציה, בעליתו של אחד הסופרים העברים הצעירים, נפגשתי אתו ראשונה, לפני חמיש־עשרה שנה.

בין הנאספים נמצאו אחדים מפרחי־סופרינו, שגלו למקום־תורה הלז, ועמהם אחרים, שיצאו להם מוניטין בספרותנו לאחר־זמן; וכדרכם של תלמידי־חכמים רעבים, הרעבים לתורה וללחם, התלקחה ביניהם מלחמה־בישלום, מלחמתה של תורה. נושא הוכוח היה החלק השני של ספר „על־פרשת־דרכים", שאך יצא אז לאור. והמתוכחים, היו מהם שלא ניכרו בהם סימני אישיות; רק קול דברים שמענו, ותמונה איננו רואים. אחרים, כבוד עטם היה מגין עליהם, שלא יחקור הרואה במופלא ממנו. אחד היה רובינזון, שהספיקה לו זכות־אישיותו בלבד. בעל קומה זקופה ושכל ישר; בעל הרגשה דקה, והוגה־דעות מתון; מכבד דעות חבריו, ואינו מוותר מדעותיו שלו; נדיב־הרוח, אך לא פזרן; זהיר בדבריו ושוקל כל הגה היוצא מפיו — כאילו יחרב עולם ומלואו בגלל טעות כל־שהיא במחשבה. לא לחנם התראה כנושא־כליו של אחד־העם כל אותו הערב.

ספורים היו דבריו. נדמה, שבכונה עוצר האיש בשטף דעותיו, כאילו דבר־סתר עמו. לאחר כמה שנים, כשהכרתיו לדעת מקרוב, נתגלה לי ה„סוד": את נר יי — את נשמתו — היה מסתיר מעין זרים.

וישוב נזדמנו שנינו לפונדק אחד — ל„המעורר" של ברנר; וגם בפעם ההיא היה נושא הברינו — אחד־העם, שבאותה שעת־חירום הל חג יובלו. רובינזון פרסם מעין מכתב גלוי לאחד־העם, ובו פתח בדברי־הערצה וסיים בדברי־תוכחה כנגד הרועה, שעזב את צאן־מרעיתו בשעת־שהקיפון זאבים; ואני נסיתי כחי להעתיק מן המחשבה אל הכתב את הצורה שבה ישוותו לפני עד אז את הרב. אני, עטי המתחיל היה רועד בידי — והתמתי שמי מפורש על מאמרי; ורובינזון, שראה שמו בדפוס כמה פעמים לפני כן, בחר לדבר בהסתר־פנים, גם במאמר ההוא וגם במה שבא שב ממני אחר־כך. מה ראה על ככה: הכבר החל הספק לנקר בלבו ולערער את יסודות אמונתו בכחו?

ובו בזמן היה הוא משמש בלשכת „עבריה" שבברן, ואני — באגודת „דוברי עברית" שבלונדון. ומכתבים היו נשלחים מהתם להכא ומהכא להתם, ובמכתבים שהגיעו מהתם נאמרו לפעמים קרובות דברי־חיזוק לעובדים ב„מחנה הנשאר". אך מבין השיטין שלהם היה ניכר, כי נשמת־החסידים של רובינזון, המעוררת אחרים לעבודה, היא עצמה צריכה תמיכה; כי נודדת היא בדרך־האמונה רק מתוך אונס, מפחדה להלך יחידה בחשכת־היאוש...

עברו שנים אחדות והזמן קרבנו גם במקום. בטלטוליו נתגלגל רובינזון ללונדון; ביתר דיוק — ל„בריטיש מוזיאום". „צנא דמלי ספרי"? — הליכה וחס! „הסל המלא ספרים" אינו יודע להעריך כראוי את הנמצא בו, ואינו מבחין בין ספר לספר, בין תורה לפלסתר. ה„סל" והספר מזדמנים זה אצל זה על־פי מקרה בלבד; וכשם שבולע הסל ספרים שונים בלא הבחנה, כך הוא פולט בלא יסורי־פרידה. הסל — ואפילו הטוב שב„סלים" — תפיסתו מהירה, אבל שטחית; מכיר הוא את הענינים על־פי סימניהם החיצוניים, אך לעולם אינו יורד לעמקם. ואילו רובינזון היה „סיני ועוקר־הרים" כאחד: למדן מופלג, ועמקן; קורא ושונה ותיק, ומבקר שנון; מהיר־התפיסה, ומסתכל במסתרים; ומתוך אוצרות הידיעות שצבר היה בורר וקולט, בורר ונוהל — והופך את הטוב שבספר לחלק מעצמיותו.

בקיאות וחריפות, כשרון המחשבה וכשרון ההבעה, געגועי־יצירה ויסורי־בטלה, משאת־נפש ואמונה, סבלנות והתמדה, — האין לתמוה על כי איש אשר אלה לו מת ערירי?

במה התנדף כשרונו?

חלק הגון ממנו התנדף בעבודה זרה, בכתיבת חבורים על שם אחרים — „תלמידי־חכמים", הנכונים לשלם בכסף מלא בעד התואר „חכם". על פת־להם יפשע גבר וימכור את כשרונו. הידון אותו לחובה מי שלא הגיע למקומו?...

ומה שלא התנדף בעבודה זרה, נחנק מחוסר עזות. גדולה חוצפה, שמועילה גם כלפי שמים, ואין

* הוא תרגום המלים „א צדיק אין פעלץ", ולא הבין המחבר גם את העוקץ שבמבטא היהודי הזה: אות הצד"י בהמלה „פעלץ", שיש בזה חדוד ורמז נאה, ובתרגומו העברי אין לבטוי זה כל הוראה וכל טעם. — ר. ב.

לך תבלין לבשרון יותר מטנה. אחרים מחבריו של רובינזון, שזכו לבשרון מעט ו„תבלין" הרבה, עלה בידם ובצרו להם מקום בחיים ובספרות; ורובינזון, שנתן בבשרון אך לא ב„תבלין", העלה בידו חרס. אי, ענותן! רובינזון, איש־האשכולות, השתיקן לקבל פני רבו, אחד־העם, המתגורר בלונדון, — ועלה אליו ברגל, פשוטו כמשמעו.

ורובינזון עזב את אנגליה, והחבילה נתפרדה; אך עדיין הכתב והמכתב מקרבים את הרחוקים במקום. רובינזון כירין מכתבים, ומתוכם נדמה כאילו שב לימי־הפריחה. „רגלי האחת בארץ־ישראל, ורוב לוואי שבסוף הקיץ תהיינה שתי רגלי שם. ואתה, אכזר, כתבתי לך זה שלש פעמים, מבלי לקבל ממך תשובה. אם לא נאבדו מכתבי ולא מת, — הלואי שתמות, תקח לך אשה, או תהיה לעסקן צבורי. ואם חפץ אתה שאשלים אתך ואהפוך את קללותי לברכות, היינו — שלא תמות, לא תקח לך אשה ולא תהיה לעסקן צבורי, — מהר וכתוב לי את אשר אתך"...

ואני ממהר וכותב אליו, ומעורר שיתחיל לנטור את כרמו שלו וישפיע על הרבים מן העושר השמור בנפשו; ובשכר זה אתן לו „את עבכת בתי לאשה". והוא עונה: „ובנוגע לעבכה בתך", מרגיש אני, ש„קרובים" אנו גם בלאו הכי — — — הכל בידי־אדם, חוץ מן האמונה בעצמה. ואולם דע לך, כי אותו קומץ האמונה, שהיה לי, לא אבד; ואם לא יקומו החיים לשטן כנגדי, יספיק כדי לתת ערך ומטרה לחיי. ודי בזה".

„ודי בזה"... כי החיים אמנם קמו לו לשטן והרסו את כל תקוותיו; ונושא־כליהם של החיים — הלא הוא המות — כרה להן קבר, לתקוות הנכובות.

„בברלין נפטר הסופר העברי הצעיר, ד"ר אברהם רובינזון. המניח פרסם רשימות שונות ב„הדור" של פרישמאן ובעוד עתונים עברים. יהי זכרו ברוך!"

כך הודיעה העתונות.

„ודי בזה"? —

לא ולא! לכל הפחות, לא די לי בזה. נשמתו התועה של רובינזון מרחפת בסביבותי בימות־החול ובשעות־הקודש, בימי־הרעש ובשעות־הבדידות. ולא על מיתתו אני מתאבל: אברהם רובינזון נתבקש לישיבה של מעלה — ועלה. ומה בכך? וכי מי מאתנו בר־דעת, שאינו מוכן ומזומן „להחזיר את הפקדון לבעליו"? אלא על מה ראוי לקונן? — על חייו, שלו ושל שבמותו.

בממלכת־הרוח, כמו בממלכת־החומר, אתה מוצא עשיר וכילי, שיש לו ואינו רוצה ליתן; ובנגדו — נדיב ועני, שרוצה ליתן ואין לו. בזה כן זה אין הנאה מהם לעולם; ולפיכך מכאיבי־לב הם החזיונות הללו: האחד מרגיז והשני מעציב. זהו מבחינת הכלל; אולם מבחינת הפרט אין קיומם של אלה מחוסר־טעם: מי שיש לו ואינו רוצה ליתן, מוצא נחת־רוח במה שהוא רובץ על „גל של דינרים"; ומי שרוצה ליתן ואין לו, נחמתו בעניו — בהכרה, כי מה שהיה בידו לעשות עשה. אולם אין כפרה להיי אדם שהוא עשיר ונדיב — וחבוש; שיש לו, והוא רוצה ליתן — אך ידיו אסורות ואין לו שליטה בנחלתו, להוציאה מרשותו לרשות־הרבים.

ריישה, מרחשון, תרע"ט.

לִקְרַאת הַשָּׁלוֹם

(רשמי הדך).

אינני יכול להאמין.

אינני יכול להאמין, כי הפלגתי מאמריקה; אינני יכול להאמין, כי הנני כבר על גב הספינה, ואינני יכול להאמין, כי כל יום ויום, כל רגע ורגע של תנועת המשוטר מקרבים אותי לאירופה, ועדי יהודי — לארצנו המשוחררת.

האמנם בא קיצה של הגלות, של בריכה יהדית? האמנם אין עוד מלחמה בעולם ואין עוד סכנה לעוברי ימים? האמנם אפשר להגיע ברטיבה־שקטה, להתוודע מיום, להכיר בעיר ובמדינה, שאליהן נוסע הלב; ואפשר הדבר, שבעוד מהר או מחרתים תתגלינה לעיני גרות בהירות החירות, אשר בה תהי עתידנו בימים הבאים?

לא אוכל להאמין.

ובכל־זאת, כך היא המעשה: אינני עוד על אדמת אמריקה הנהדרת, אף לא ברחובות ניו־יורק הענקית. הכל כחד נגדתי. הרפת, כמויף הרחובות־הרחבות עם אור שמש, שרש השנים היותר ארוכות בימי חיי. שרש שנים של התרגשות עצומה, ובימים עזים, יאוש ותקוה, מרירות ושמחה, פחד וחרדה. כי הרחה וגנעצו המרפסיכות, נראה המצוק — מזרחה.

אני מפליגים לקראת השלום.

אחד מדי הרגשות, אשר מעצי את נפשי לשמי הרגע אשר בו צעדו רגלי על גב הספינה — הספינה יפה, נהדרת, מסודרת ומצויירת בטעם. אבל הרגעים אחדים לפני עליתי על הספינה נתפוצץ פתאום רוחה, ולכן הפריע הברגשת לעכב את זמן ההפלגה למספר שעות ושנים. אולם מקרה הטון זה לא הפחית במאומה מ„מזלה" הנפלא, אשר בארבע שנות המלחמה הצלה הספינה הזאת את מימי האוקינוס האטלאנטי שלשים פעם, לעיני כל המשחיתים ובין המתחתים. ומיוחד הוא הדבר, שהיתה הפעם, כשחזרה היא להפליג באנגליה לא בדרך מלחמה, אלא בדרך שלום תדד אותה מלחמה בזרים רבים.

רושים עוברים בזה אחר זה. ויאירה השמש הבהירה, שעדתה הראתנו ביום הראשון, כשנתהפכה אליתנו מבין מוצאות הבריכות והנמצאות המרכבים של הנוסע העבים. עדייה מאיר איתנו על הרבנו, מורחת. הרגים ראינם ברכה, החגיגות, הגיות ברכה. הבטשנא אל הפנים אשר במסדריגת־שרון ראינו, אם לא שרינו אף הן; והתבטנא אל השירות בהתה־מעשים ונשמעת. אם לא הראינו את הים. דומה, כאילו לא היתה כלל מלחמה בעולם. אין דואג לפחד, אין חושב על־אודות סכנה, אין מרגין במכשי־הרעצה. הכל שמחים ועליזים, אוכלים ושותים, שרים ומתרננים, ומספרים ספורים של עבר כלומר הרוב והוא כבר כרובד הבה...

בינתים הרחקנו אלף פרסאות מניו־יורק. עתונים אין אתנו, והאלחוט מעל תרני הספינה לא קלט כל ידיעה ממרחבי העולם. מה קרה בפטרוגראד? ומה בסטאמבול? במה דם נשפך בברלין? ומה הגיד עוד ווילסון בפאריז או בוורסאליה? עיפנו מרוב שיחה ובטלה, וכל אחד מאתנו שואף לחדשות, לשנוי כל שהוא בימינו הרשלנים והמשעממים. מי יתן לנו ענין? מי יהפוך לנו את הימים ללילות ואת הלילות לימים?

אינני יודע אם שמעתם את שמו — מר וויקרשם.

למן הרגע הראשון הרגישו כל נוסעי הספינה באיש הזה — שהוא אחד מעורכי־הדין היותר מפורסמים באמריקה ושהעתון הניו־יורקי „טריבון" שלחו במשלחת מיוחדת לפאריז. האדם המצוין הזה קם יום אחד מעל כסאו ונאם נאום ראשי באזני האורחים במחלקה הראשונה, ותמצית דבריו היתה זו:

„מעולם אולי לא היתה ספינה מהספינות המתהלכות באוקינוס האטלאנטי עמוסה כליכך אנשים נכבדים כמו הפעם. שהרי כל אחד ואחד מהנוסעים אינו אדם פשוט, נוסע סתם, אלא ציר מיוחד למדינה מהמדינות, באיכות אגודות חשובות, שליח במשלחת ידועה. כן נמצאים, למשל, אתנו אחד מחברי מיניסטריון־החוץ האמריקאי, מר וויליאמס, והמנהל הראשי של בית־הספרים המרכזי בוואשינגטון, מר פוטנם, ההגמון אנדרסון בשערותיו הלבנות, ד"ר אליס במבטו הרצין, סיר יוהן פראזר האנגלי, מחבר הספר „היהודי הכובש", הגברת דייוויס, הידועה לכל בהבוריה ובעבודתה הצבורית, רופאים מפורסמים, קצינים גדולים וקטנים, מצביאים איטלקים, צרפתים, אמריקאים, קנדים ואויסטראלים, ציר הרשחור, באיכה טשילי, קונסול יון, בנו של חוקר הצפון פירי ועוד רבים, שלא כאן המקום לפרטם. מדוע, איפוא, לא נשתמש בכל השמות המזהירים האלה לסדר שורה של הרצאות על הענינים העומדים על הפרק? הן מן הספינה יתפזרו האנשים האלה לכל קצוי אירופה והבא יביאו אתם את הדעות החדשות בקרב משפחותיהם ובחוגי ידידיהם".

למותר הוא להגיד, כי ההצעה נתקבלה במחיאות־כפים.

וכאן אירעה הפתעה:

הראשון, שהוזמן לדבר, היה דוקא אותו סיר פראזר, הידוע לכל כאויב היהודים. בחוש טבעי הרגיש באיכה חברת העזרה היהודית באמריקה, ד"ר בלונדהיים, כי שונאנו זה ישתמש בהזדמנות אשר ניתנה לפניו להתנפל על היהודים. ואמנם כך היה הדבר. לאחרי נאום חריף בכלל (צריך להודות, כי יודע הוא לתבל את דבריו בתבלין חריפים) הסתער סיר פראזר על מעוררי המהפכה הרוסית, ששישים וארבעה למאה מהם הם, לפי דבריו, „ישראליטים". אלמלא אלה, כי אז לא היתה רוסיה במעמדה כיום הזה, וכו', וכו'.

הרושם היה מדכא, אף־על־פי שיש ידעו, כי רשימעים לא מהאו כף אף במקצת להתנפלות זו. היהודים המעטים באותם (כחמשה ועשרים, שרק חמשה מהם לא התנכרו, אלא התגדרו ביהדותם) כבשו כעסם בלבם והחרישו. אך ד"ר בלונדהיים, שדמיו רתחו בו, לא יכול להתאפק ותבע את עלבון עמו מידי מר וויקרשם, וזה האחרון הבטיח לתקן את המעוות.

שלשה ימים עברו עד שתוקן הדבר, כי בינתים קפצו עלינו ימי המולד הנוצרי וחגיגותיו, וסעודותיו, ושיריו, ומנגינותיו; אילן מקושט הושם על אחד השלחנות, וההגמון עם שאר הכמרים חבריו ערכו תפלה לכבוד החג. אחר־כך עברו עוד שני ימים, ונראה היה, כאילו יצו מסדרי הנאומים להשתמט מהבטחתם. ואולם טעות היתה בידינו, ובערב היום האחרון לנסיעתנו, כשממרחק הערפל נצנצו לעינינו מגדלותיהם הראשונות של אירלנדיה הקרובה וצפרירים עטו

על תרניה העשרות וכשורת היבשה בצריחתם, נמסרה מודעה להנוסעים כי כי בערב ידבר עברי מירושלים על־דבר „ארצי בעתיד".

אז באה ההפתעה השניה.

זו היתה הפעם הראשונה שבעולם כפנה על האוקינוס האטלאנטי שמעו דברים חדשים נמרצים על חיים עברים חדשים בלשון ובבנין, שלא ידעום עבריים. זו היתה הפעם הראשונה, ששאלת ארץ ישראל מנקודת־מבטה העברית, הובאה לפני באיכה עמים רבים ערודכם לאספת־השלום. וכשגמר הנואם את דבריו, לא היה גבר ממנו־אתר־כפים ותשואות הרצין מכל העברים.

בכל אופן — שני דברים ממשיים יצאו מהמאורע הלזה בספינת „אדריאטיק": האחד, כי כל היהודים המתנכרים גלו פתאום, כי גם הם יהודים, ובתוכם הצייר המהולל גולדברג, באיכה ה„איוונינג מייל" הניו־יורקי; והשני, כי מר פוטנם, ראש בית־הספרים המרכזי בוואשינגטון, הבטיח לתת לאוניברסיטה העברית בירושלים את שמונה מאות אלף הכרטיסים של הרשימה הגדולה אשר לספריה האמריקאית.

אך הנה עבר גם הלילה, ועם אורות השחר נתגלה לעינינו אי בריטניה הגדולה בכל עצמתו.

איתמר בן־אב"י.

הספינה „אדריאטיק", סוף דצמבר 1918.

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

— המועצה היהודית הלאומית ברוסיה נגשה ליצירת מועצה כללית, שישתתפו בה כל היהודים של מדינת רוסיה, כפי שהיתה לפני המלחמה.

— ממשלת אוקראינה הכריזה את הלשון העברית בתור אחת הלשונות הרשמיות של המדינה. הממשלה פרסמה כרוז רשמי בעברית, שבו היא מכירה בזכויותיהם האישיות והלאומיות של היהודים באוקראינה.

— כל העתונים באוסטרליה מכל המפלגות והזרמים פרסמו בזמן האחרון מאמרים בזכותה של הציוניות. גם מדינאים חשובים באותה ארץ גלו את דעתם לטובת שיבת עם ישראל לארץ־אבותיו.

— מודיעים, כי פקודת הממשלה הרומינית לתת שווי־זכויות ליהודים אינה מכפרת כלל במעשה ויש בה משום אונאה, יען כי לפיה חייבים היהודים שם, המבקשים להתאזרח, להוכיח בתעודות, שאינם אזרחי ארץ אחרת. ודבר זה אי־אפשר להוכיח ברומניה, במקום שאין פנקסי־לידות. הרדיפות במדינה ההיא על היהודים מתגברות בימים האחרונים. ראשי היהודים הוכחו על־ידי הממשלה והתחייבו, כי לא יעלו באספת־השלום את שאלת היהודים ברומניה.

— המפקח על ההגירה בנמל ניו־יורק ד"ר פ. האו, השוהה בעת בפאריז, המציא לאספת־השלום תזכיר, שבו הוא מציע לאחוז בתחבולות ראויות, כדי להגן על זכויות היהודים ברומניה ושאר ארצות.

— בדבר השאיפות הציוניות ויחוסן אל אספת־השלום הגיעו בשבוע האחרון הידיעות האלה:

על־פי העיקר הכללי, שנתקבל באספת־השלום בדבר מושבות המדינות, תמצא ארץ־ישראל בחסותה של אגודת־הלאומים ובהשגחתה של מדינה אירופית אחרת. לפי כל הסימנים תהיה אנגליה המשגיחה

על ארץ־ישראל, עד שזו תהיה מוכשרת לעמוד לחלוטין ברשות עצמה.

שליחיהם של יהודי רומניה, ליטה, פולניה ויתר הארצות יתאחדו לועד אחד, שיגיש לפני אספת־השלום תזכיר כללי בדבר כל שאלות היהודים.

המועצה העליונה של מדינות־ההסכם החליטה בעיקר, כי רצוי ליסד מקלט־בית יהודי בארץ־ישראל.

שליחה של מדינת ערב גלה את דעתו לשיבת הדעת של אספת־השלום, כי תמצא ארץ־ישראל בתוכה של אגודת־האומים ובהשגחתה של אנגליה.

הציונים ברגיזין ערכו אספת־עם לכבוד שליחים של ציוני אמריקה. מר יעקב דיהאז, מזכיר ההסתדרות הציונית באמריקה נאם נאום יפה בדבר חובותיהם של הציונים בארצות הדבור האנגלי ברגע ההיסטורי הזה. מר דיהאז הביא אתו מאמריקה את תשובותיהם של חברי הסינאט ובית־הנבחרים של ארצות־הברית על רשימת־השאלות בדבר יחוסם אל הציוניות.

בפאריז נפתחה לשכה מרכזית בשביל שליחי היהודים מכל הארצות.

שליחי היהודים מארץ־ישראל אל אספת־השלום יהיו נדיבים כיהודה, ד"ר חיים ווייצמאן, דוד ילין מירושלים, מאיר דיזנגוף מיפו, איזנברג מרחובות וד"ר י. ווילקאנסקי מיפו.

בשם יהודי איטליה יבואו שליחים מיוחדים בהנהגתו של מר סינורי, המתיחס בחבה אל הציוניות.

בראש שליחי היהודים משווייצריה עומד הציוני ד"ר דרייפוס.

שליחי היהודים מליטה ידרשו מאת אספת־השלום דמי נזקים, שבאו מחמת המלחמה, כדי להקים את ההריסות וכדי לקנות אחוזות אדמה בשביל הרוצים להיות אכרים.

מנהיגי הציונים החליטו לעבוד בכל כחם בעד השגת זכויות לאומיות בשביל היהודים בארצות הגולה.

נחום סוקולוב הכחיש בעתון הלונדוני „דזשואיש כרוניקל" את הידיעה, שנפוצה בשמו בכל העתונים של אמריקה, כי הציונים יצמצמו בדרישותיהם את גבולות ארץ־ישראל. אדרבה, לפי דעתו, יש יסוד בטוח להאמין, כי החלום בדבר ארץ־ישראל הגדולה יתקיים במציאות.

המועצה העליונה של מדינות־ההסכם דחתה את שתי ההצעות, כי תעשה ארץ־ישראל חלק ממדינת ערב, וכי תמצא ברשותה של אנגליה לבד. החלטה זו היא בהסכם גמור לתכניתם של מנהיגי הציונים.

מנהיגי הציונים הגישו כבר לפני אספת־השלום את התביעות הציוניות. הם עורכים עתה תכנית מפורטת בדבר יסודו של מרכז לבית היהודי בארץ־ישראל אל השגחתה של אנגליה. תכנית זו טעונה אשור בועידה הציונית הכללית, העתידה להיות בקרוב בלונדון.

הועידה הציונית הכללית, שבה ישתתפו צירים מכל הארצות, תועד בלונדון במשך השבועות הראשונים של חודש מארץ. הציונים באנגליה עושים הכנות מרובות לועידה חשובה זו. אחת השאלות העומדות על הפרק היא גם שאלת סדורה של הגירת היהודים אל ארץ־ישראל. בין הבאים אל הועידה יהיה גם ד"ר מאכס נורדוי, הנמצא עכשיו במאדריד של ספרד.

— בעוד חמש ערים שבהונגריה: פורא, האדאס, טורצה, וואי נארמים וראמולי התחוללו פרעות ביהודים.

— שליחי היהודים ברוּמניה, בהנהגתו של הרב ד"ר רייך, התיצבו לפני המיניסטר לעניני המשפטים ודרשו ממנו לשים קץ לפרעות ביהודים ולשלם את נזקיהם על־ידי מכס מיוחד, שיוטל על הנוצרים בערי הפרעות. המיניסטר הבטיח למלא את הבקשה הזאת.

— מפני הפרעות, שפרצו בערים רבות של מדינות אוסטריה־הונגריה, נמלטו יהודים רבים, בעזבם את כל רכושם הפקר, לבקש עזרה ומחסה בוינה. לפיכך נעשה המצב בעיר ההיא דחוק מאד.

— בווארשה התחוללו מחדש פרעות ביהודים. הרבה יהודים נפצעו.

— מעשי רצח ושוד ביהודים פרצו באיליצה של ליטה. ארבעה אנשים נהרגו ותשעה נפצעו.

— ממשלת אוקראינה שלחה שלשה מיליונים רובל אל המיניסטר לעניני היהודים על־מנת לחלק את הכסף ליהודים נגועי הפרעות בבּרדיטשוב ובזיטומיר.

בכל ערי פולניה וברוב ערי גליציה מתחדשות בכל יום פורעניות ורדיפות ביהודים.

ברובם של גליציה לא נשתנה מצב היהודים לטובה גם לאחר הטבח האיום. מעשי החמס והחרם ביהודים על־ידי הלגיונרים והפורעים הפולנים אינם פוסקים שם.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

ה צ י ו נ ו ת ב א מ ר י ק ה.

— ד"ר דיסורי פול ולואיס רובינסון, שליחי ההסתדרות הציונית באמריקה, יצאו ביום 7 בפברואר מלונדון לארץ־ישראל. ד"ר פול ישתתף בתור חבר במלאכות הציונית שבהנהגת ד"ר ח. ווייצמאן.

— ד"ר סטיפן וויס, ראש שלוחי ההסתדרות הציונית באמריקה אל אספת־השלום, שב לאמריקה מצרפת. לפי דבריו, טובים עתה מאד סכויי הרעיון הציוני, ומקלט־בית יהודי בארץ־ישראל הוא דבר בטוח.

— ברנארד א. רוזנבלאט, חבר הועד הפועל של ההסתדרות הציונית באמריקה, נשלח ללונדון על־מנת להשתתף בועידה הציונית הכללית, שתהיה שם בקרוב. מר רוזנבלאט יגיש לועידה תזכיר בדבר מטע־פרדס בארץ־ישראל ויעסוק בהכנות ליסד סניפים בארצות אחרות לאגודת „אחוזת־ארץ" שבאמריקה.

* * *

ה צ י ו נ ו ת ב ר ו ס י ה.

הציוניות בארצות רוסיה מתפשטת במדה מרובה מאד. רבע מיליון שקלים נמכרו שם בזמן האחרון וכסף רב נאסף לטובת ארץ־ישראל.

* * *

ה צ י ו נ ו ת ב פ ר ס.

תנועה לאומית חזקה מורגשת בעת האחרונה בארץ פרס, שמספר היהודים היושבים בה עולה למאת אלף. בשנה הזאת הפיצה ההסתדרות הציונית שם, שמרכזה נמצא בבאקו, סדרה של ספרים ועתונים בלשונות הפרסית והטאטארית.

* * *

פ ע ו ל ו ת ה ש כ ו נ ה ה צ י ו נ י ת ה ש ש ־ ע ש ר ה.

מר נ. אהרנסון, מזכיר ועד החנוך של השכונה הציונית השש־עשרה שבסטיט ניו־יורק, מודיע אותנו:

ועד־החנוך של השכונה מראה חיים ותנועה. עבודותיו היותר חשובות הן: פתיחת שעורי ערב לגדולים; שלש מחלקות כבר נפתחו למתחילים, הבינונים והמשתלמים, ועוד מחלקות עומדות

להפתח. מחזות עבריים יוצגו לעתים קרובות על־ידי תלמידיו ותלמידותיו של בית־הספר „תפארת ישראל". אגודות עבריות של צעירים מסתדרות על־ידי סדרנים מומחים. סדרה של הרצאות שבועיות נערכת בכל יום א׳ בערב.

* * *

הקרן הלאומית.

הלשכה הראשית של הקרן הלאומית באמריקה שלחה אלינו את הדין־וחשבון מהכנסת הקרן במשך חצי־השנה האחרון מיום 1 ביוני עד 1 בדצמבר, 1918.

נדבות כלליות	$20,011.57
קופסות	4,827.91
נדבות־אילנות	2,606.06
תוים	1,519.41
ספר־הזהב	2,621.60
דונאמי־קרקע	4,563.11
מכס עצמי	64.00
בתים בשביל התימנים	23.50
קרן השותפות	1.50
סך־הכל	$36,238.66

* * *

פעולות ההסתדרות העברית באמריקה.

מר אב. גולדברג, מזכיר ההסתדרות העברית באמריקה, שלח אלינו את הידיעות האלה:

אגודות חדשות. בעת האחרונה נתיסדו אגודות עבריות חדשות במקומות האלה: במורד העיר ניו־יורק בשם „דוברי עברית" — חבריה הם מ„פרי הארץ", צעירים שנולדו ונתחנכו באמריקה ועכשיו הם תלמידים באוניברסיטות שונות; אגודה עברית בברונזביל, בניו־בריטיין ובהארטפורד.

שעורי ערב. ההסתדרות העברית, בהשתתפות מחלקת החנוך של ההסתדרות הציונית, פתחה בהרבה שכונות ציוניות בניו־יורק ומחוץ לניו־יורק שעורי־ערב בעד בוגרים ובוגרות. הרבה מהתלמידים, שנרשמו לשעורים האלה, מתכוננים לעלות לארץ־ישראל על־מנת להשתקע שם. יש תקוה, כי שעורי־ערב כאלה יפתחו בכל מקום, שהתנועה הציונית הגיעה.

אספות פומביות. היו אספות פומביות ברוטשיסטר ובוסטון. דברו מ. שיינקין, י. רוזנברג וק. וייטמאן. הרבה חברים נספחו להסתדרות.

בניו־יורק היתה אספת מורים, שנקראה מטעם ההסתדרות, כדי לחזק את אגודת המורים, שנתרופפה בעת האחרונה באו כמאה מורים. היושב־ראש של האספה הזאת היה נשיא ההסתדרות מר בריינין, אשר נשא נאום על תפקידו של המורה בשעה גדולה כזו. הוצעה תכנית חדשה ומקפת בעד עבודה, ונבחרו פקידים חדשים, ואגודת המורים עומדת לפתוח עוד הפעם את שעוריה בזמרה ובציור. ההסתדרות הבטיחה את תמיכתה. לשכת ההסתדרות שלחה נואמים ל„בני עם חי", „מסדה", להקבוצה העברית בברונזביל ועוד. דברו: אב. גולדברג, ד. פרסקי, צ. שארפשטיין וי. ז. פריישברג.

הוצאות ספרותיות. יצאה לאור מטעם מחלקת החנוך של ההסתדרות הציונית מחברתו של מזכיר ההסתדרות העברית, אב. גולדברג, על־דבר „שאלת הלשונות", בשפה המדוברת, בשם „העברעאיזם און אידישיזם". מוכנות לדפוס מחברות בעברית ובאידיש מאת סלושץ, שיינקין ושארפשטיין.

אספות פומביות עבריות עם הד"ר ב. מוסינזון בתור נואם. לרגלי בקורו של הד"ר ב. מוסינזון את קליוולאנד שיקאגו דיטרויט וערים אחרות פנתה ההסתדרות במכתבים לעברים שבכל עיר ועיר בדרישה לערוך אספות פומביות גדולות שתשמשנה פרסום לשפה העברית. עד עכשיו הוכנו אספות בקליוולאנד דיטרויט ושיקאגו.

אגודות חדשות. נתיסדה אגודה חדשה בפילאדלפיה בשם „עבריה". רוב החברים באים מתוך המפלגה של „פועלי־ציון". האגודה פתחה שעורי־ערב לבוגרים ולבוגרות. ועד עכשיו נרשמו יותר מארבעים חברים.

נתיסדה אגודה חדשה בסו־סיטי של איאוה, המונה כעשרים חברים. האגודה עורכת אספות ספרותיות בכל שבוע ושבוע, שמבקריהן מרובים. האגודה מתכוננת לפתוח בקרוב שעורי־ערב.

בסינסינטי נוסד ועד מאוחד של שתי האגודות העבריות „השחר" ו„המכבים הצעירים". הועד פתח שעורי־ערב וניגש לסדר דרשות העבריים, לרבות אלה המתיחסים בחבה אל התנועה העברית.

תשורה עממית לבן־יהודה. מפני שבן־יהודה עוזב את ארצות־הברית על־מנת לחזור לארץ־ישראל, והשעה למסור לו את התשורה ממשמשת ובאה, התחילו האגודות העבריות לעבוד במרץ בשביל התשורה. מערים רבות נתקבלו ידיעות, כי קבוץ־הכספים הולך ומצליח.

מלון עברי בשביל תיירים. ההסתדרות החליטה להוציא מלון עברי־יהודי־אנגלי בשביל תיירים, כלומר: בשביל אלה, הרוצים לעלות לארץ־ישראל לשם תיור ובקור. הכנת המלון נמסרה כבר לידי בלשן מומחה, ייצא לאור על־ידי הוצאת־הספרים „קדימה".

שונות

אגודת הסופרים העברים באמריקה.

במוצאי־שבת, 25 בינואר, היתה במרכז העברי, 263 רחוב גראנד, האספה השנתית של אגודת הסופרים העברים באמריקה. ש. גולדנברג ישב בראש. הועד הזמני מסר דין־וחשבון מעבודתו. מ. ליפסון הציע בשם הועד את תקנות האגודה. נתעוררו וכוחים רבים, שמתוכם נתגלו צורתה ותעודתה של האגודה. גם באספה זו הובלטו שני הזרמים — הרוחני והגשמי. החברים חוו את דעתם, כי האגודה תיצור סביבה ספרותית על־ידי אספות, הרצאות, וכוחים, קריאות, שיחות והוצאת־ספרים וקובצים. ויש שטענו, כי חייבת האגודה בעיקר לשקוד על תקנתו החמרית של הסופר העברי בארץ זו. התקנות נתקבלו ונמסרו לועד, שיערוך ויכונן אותן. לחצי־השנה הבא נבחרו לאגודה הפקידים האלה: ראובן בריינין — נשיא; ד"ר מ. לוין — סגן־נשיא; מ. פיינשטיין — מזכיר; ז. קוטלר — גזבר; ש. גולדנברג, מ. ליפסון וי. ז. פריישברג — חברים לועד הפועל. הנשיא סגר את האספה בנאום קצר, שבו הגיד, כי האגודה צריכה להשמיע את קולה על כל השאלות, המנסרות בחיינו, ולהכשיר את הלבבות לקראת „המלכות הקרובה לבוא — מלכות הלשון העברית".

* * *

מחיי האגודות.

אספה כללית לאגודת המורים העברים, ניו־יורק, תערך ביום ד׳, 12 בפברואר, שעה 8 בערב, בבית־הספר הלאומי, 206 איסט ברודווי. ענינים חשובים, וביניהם שיחה פדגוגית על השירה במחלקה העברית, עומדים על הפרק. החברים מחויבים לבוא. אורחים רצויים.

התשורה העממית לאליעזר בן־יהודה.

ועד היובל של בן־יהודה מתכונן לגמור את עבודתו. הננו מזכירים את אלה, שדחו את השתתפותם בתשורה העממית לימים ה א ח ר ו נ י ם, כי הימים האלה כבר באו ואין לדחות יותר. הננו מבקשים את ה מ ת נ ד ב י ם שלנו בכל אתר ואתר, כי יעשו כל מה שביכלתם להרבות את מספר המשתתפים. הזמן קצר.

רשימה ז.

ע"י ה. מאסליאנסקי וש. לאמפרט, ניו־יורק:
1) וויליאם פישמאן — — — $50.00
2) י. מ. כהן — — — — — 100.00
3) ד"ר וויליאם קאוען — — 30.00

ע"י מ. כץ, בייאון, נ. דזש.:
1) א. באומאן — — — — 2.00
2) ר. כהן — — — — — — 1.00
3) י. פרידמאן — — — — 5.00
4) א. קורן — — — — — 1.00
5) י. מזא"ה — — — — — 1.00
6) ה. דזשייקובס — — — 2.00

ע"י פיליפ מירבים, בלטימור:
1) ד"ר ישראל אפרת — — 5.00
2) ה. וואלפירט — — — — 1.00
3) י. ס. גומבורו — — — 2.00
4) פ. תרשיש — — — — 1.00

ע"י יעקב מאלאכובסקי, פיטסבורג, פא.:
1) ישראל אברם — — — — 3.00
2) ד. ס. אסגוד — — — — 3.00
3) ה. קיימאן — — — — 5.00

ע"י יצחק רובין, פיטסבורג, פא.:
1) הרב א. ניומאן — — — 1.00
2) סעם ראטה — — — — 1.00
3) ל. מאריטסקי — — — 1.00
4) ר. דורסון — — — — 2.00
5) פיליפ לוין — — — — 2.00
6) ישראל רוזינגולד — — — 2.00

מאקס קאנינגיסר, ניו־יורק — 10.00
ש. בלאנקי, ניו־יורק — — 5.00
ישראל סילבר, הארטפורד, קונ. 3.00
יעקב ה. ראנד, ברוקלין — 5.00
מאקס רובינס, וואוסטיר, מאס. 3.00
אב. האביר, ברוקלין — — — 5.00
בנימין דראטץ, ניו־בידפורד — 5.00
מ. ש. אלפירט ובנו, פרובידנס 3.00
ה. ב. כהן, ברוקלין — — — 10.00
י. גולדמאן, מילבוקי, ווים. — 5.00
גיאורג ד. רובירטס, מונסיה — 5.00
י. הורביץ, אטילבורי, מאס. — 3.00
ד"ר יוסף צוקרבראם, ניוי־ורק 3.00
יעקב שיינקיר, הארטפורד, קונ. 10.00
ליאון באררין, בוסטון — — 3.00
לואים קאנוביץ, ניו־יורק — 3.00
אייזיק מ. רוזינטאל, ניו־יורק — 3.00
פיליפ קלר, ספרינגפילד, מאס. 5.00

מרת א. פרימאן ובנה, דוביר — 3.00
ל. גרמיין, ברוקלין — — — 15.00
שראל י. וואלף, ניו־יורק — — 3.00
מ. גרינבלאט, ראק־איילאנד, איל. 3.00
בנימין גרינברג, שיקאגו — — 5.00
ר. י. הופמאן, סט.־קאטהערין, קנדה — — — — — — — 3.00

ע"י יעקב ניומאן, בוסטון:
1) מר דייטץ — — — — 1.00
2) י. כהן — — — — — 2.00
3) משה קאפלאן — — — 3.00

סעם סורקים, מונטריאל, קנדה 3.00
נח לוין, אדריאן, מינ. — — — 3.00
הערי כהן, ציקופי פולס, מאס. 3.00
יעקב מרגולית, וואטירבורי, קונ. 5.00
ב. רודסון, דולוטה, מינ. — — 5.00
אוסקאר מירהוף, בלטימור, מד. 3.00
מ. רבינוביץ, סט.־לואים, מונט. 3.00
ד"ר י. פלאק, קליבלאנד, אָ. — 5.00
ד"ר ב. ע. שייטלים, ניו־יורק — 5.00
ד"ר ד. שייטלים, ניו־יורק — 5.00
מ. י. וויינקיל, דזיקסונוויל, פל. 5.00
גאולה קעמפ אורדר בני ציון 3, ניו־בריטיין, קונ. — — — 5.75
פ. ברנר, בילינגהאם, וואש. — 5.00
שלמה רוזינטאל, שיקאגו — — 5.00
א. ביי, קומסטוק, קנדה — — 5.00
יעקב סולומון, ניו־לונדון, קונ. 3.00
האורגניזציה הציונית, פיטספילד 10.00
מ. סמארגינסקי, אשלאנד, מיין 5.00
פיטר סקטור, לוזלאנד, קנדה — 5.00
י' דוברוב, צארלסטון, ס. ק. — 5.00
משה הלוי, ניו־יורק — — — 5.00
ש. שניידירמאן, ברוקלין — — 3.00
יוליוס האביר, ברוקלין — — — 5.00
מ. פרידמאן, לומביר סיטי, גא. 5.00
יעקב פרומבוים, קיימברידזש — 5.00
אייזיק שופט, שיקאגו — — — 3.00
אוריה פוגילמאן, פטיבאון, נ. ד. 10.00
ב. הורביץ, שיקאגו — — — — 10.00
מאקס וויסמאן, ברלין, נ. ה. — 3.00
משה בראנדמאן, צאטאנוגא, טינ. 5.00
ע. מילר, קריסטאל פולס, מיש. 3.00
צבי קליינירט מרחובות, ניו־יורק (פעם שנית) — — — — — — 10.00
אייזיק סמיטה, בופאלו, נ. י. — 3.00
י. ב. הלפמאן, אייאולא, קנזם — 5.00
י. ס. עסטרייכיר, ניו־יורק — — 5.00

ה. בוכהיים, ספרינגפילד, מאס. 5.00
בני ובנות הד"ר הרצל, הארטפורד, קונ. — — — — — — 15.00
הד"ר ומרת מ. גארביר, קליבלאנד, אָ. — — — — — — 25.00

ע"י ז. קופילוביץ, טולידו, אָ.:
1) סול. קאסעל — — — — 5.00

ע"י ה. מאסליאנסקי וש. למפרט, ניו־יורק:
1) ראובן סערעל — — — — 10.00

מר לואים כהן ורעיתו, מולדין 3.00
מ. ברודי, בוט, מונט. — — — 3.00
הערי שפירה, סאקס, מיין — 3.00
ליאון כהנוב, מאונט־רייזין, מד. 5.00
האחים בארקוף, ניו־אורליאנס — 3.00
סיימון ד. גודמאן, פירמאונט, וו. ווירג. — — — — — — 5.00
מאקס מארקוף, מילבוקי, ווים. 3.00
י. שער, שיקאגו — — — — — 3.00
ד"ר ה. פרודזיקטוס, ניו־יורק — 3.00
טשארלס ליסניר, שיקאגו — — 5.00
ה. ברגמאן, סיאטל, וואש. — — 5.00
מר מ. יודילסון ורעיתו, אטלאנטא, גא. — — — — — — — 5.00
מ. לוינסון ובניו, ניו־יורק — — 5.00
מיכאל קרעל, דיטרויט, מיש. — 5.00
ס. קוזלוף, ג'ילט, ווים. — — 5.00
משה מאמין, דורבין, וו. ווירג. 5.00

ע"י יעקב מאלאכובסקי, פיטסבורג, פא.:
1) יוליום ל. רוזינגולד (פעם שנית) — — — — — — — 5.00
2) אוסקאר סיימונס — — 5.00
3) אליעזר אריה שופ — — 2.00
4) אליעזר ליפמאן — — — 2.00
5) יוסף סיינס — — — — 1.00

אפרים וויינברג, פרימונט, ווים. 3.00

ע"י שלמה פ. כץ, באנגור, מיין:
1) י. סגל — — — — — — 3.00

י. וו. וויינשטיין, דיטרויט, מיש. 3.00
מאקס שולמאן, שיקאגו — — 5.00
ד"ר ג. גורדון, מיניאפולים, מינ. 5.00
מרת למפרט, דיטרויט, מיש. — 10.00
ד. י. פייזר, ניו־יורק — — — 3.00

ע"י י. י. לוין, טורונטו, קנדה:
1) ד"ר סולובייו — — — — 10.00
2) מר חפץ — — — — — — 1.00
3) מר סוקול — — — — — 1.00

ע"י דניאל פרסקי מחברי „אגודת המורים" ו„אחיעבר", ניו-יורק:

1) דניאל פרסקי — — — 10.00
2) ד"ר יעקב גרינפלד — — 5.00
3) יהודה קניגסברג — — — 1.00
4) שרגא באשוק — — — 1.00
5) א. ל. גרוסמאן — — — 1.00
6) חיים קומאנוב — — — 1.00
7) ז. הלר — — — — 1.00
8) מרים וואלק — — — — 3.00

ב. אוסטרובסקי, מונטריאל — 3.00
ל. ברכות, שיקאגו — — — 5.00

ע"י י. ראנדולף ניו-יורק:

1) רבינוביץ וסוטו — — — 3.00

ע"י ב. יעקבסון, בופאלו, נ. י.:

1) נ. דיקוף — — — — — 1.00
2) ג. צירנר — — — — — 1.00
3) א. גולדשטיין — — — 2.00
4) ד"ר סווארדום — — — 3.00
5) ס. טשאנטסיר — — — 2.00
6) ישראל סילברברג — — 1.00
7) י. רוזנבלום — — — 1.00
8) מר אלפירן — — — — 1.00
9) ס. גרוס — — — — — 1.00
10) א. לעוויטאן — — — — 1.00

י. הופמאן, ניו-יורק — — — 20.00
יהודה העשיל ב"ר צבי הלוי, רב הכולל דניו-הייווען (קונ. — — 5.00
הערי רודולסקי, ניוו-יורק — — 5.00

ע"י י. בר-רבין, וואודביין, נ. דז.:

1) הדסיטריקט הציוני של וואודביין — — — — — — 5.00
2) יעקב בארובין — — — 2.00
3) נאסף על הגיגת המשה-עשר בשבט — — — — — 3.00

א. בולוטין, סיאטל, וואש. — 5.00
מנדיל גורדון, דיס-מוינעס — — 3.00
א. הופמאן, ספרינגפילד, מאס. 3.00
מרת דורולף גולדשמיט, בלטימור 5.00
יוסף ליטמאן, הארטפורד, קונ. 5.00
יוסף מייאיר, שיקאגו — — 5.00
ה. אליס, וואטירטאון, נ. י. — 5.00
יוסף סלובודין, פערט-אמבוי — 10.00
משה מילנר, ווינגריוויל, אלטא., קנדה — — — — — — — 5.00
ל. אגוס, בוסטון — — — 25.00
יוסף הימבר, ווילמינגטון, דיל. 5.00
י. גרינפלד, סט.-אולבאנס — — 5.00
מרת מיני רוטשילד, ניו-רושיל 5.00
מאקס אלקון, ווינטהרופ, מאס. 3.00
ל. בלומינטאל, וועסטמינסטר — 3.00
יעקב אלפירן, צרלסטון, וו. ווירג. 3.00
נתן הלפאנט, פיטסבורג, פא. — 5.00
היינריך רוזינבלום, פילאדלפיה 5.00
ס. רעכטס, והייטינג, אינד. — 3.00

ע"י ב. אייזיקס, קולומבוס, אָ.:

1) ב. אייזיקס — — — — 2.50
2) מ. גורדון — — — — — 2.50

ה. רוזין, טולידו, אָ. — — — 10.00

ע"י ה. מאסלאינסקי וש. למפרט, ניו-יורק:

1) יוסף ה. כהן — — — — 50.00
2) סעם פינקלשטיין — — 50.00

סך-הכל — — — — — — 1024.75
מקודם — — — — — — — 5756.10

הסכום הכללי — — — — — 6780.85

כל מי שרוצה לשלוח כסף בשביל קרן בן-יהודה ישלח אל הגזבר:

ISRAEL MATZ
29 De Kalb Ave., Brooklyn, N. Y.

בלשכת „התורן" נמצאים למכירה:

1) כתבי ראובן בריינין, כרך א', ספורים וציורים, 318 עמודים, מכורך בד חדר.
המחיר — — — — — 1.50
די-לוקס — — — — — 2.00
2) „לוח-אחיעבר", שנה א', מאסף ספרותי, 464 עמודים, בלי כריכה 1.50
בכריכת בד יפה — — — 2.00
3) ספר הזכרון לבן יהודה, מאסף ערוך ע"י ראובן בריינין, הוצאה מהודרה, 92 עמודים — — .50
4) „התורן" החדשי, שנה א', מכורך יפה — — — — — — 1.50
5) „התורן" השבועי שנה ג', מכורך יפה, — — — — — 3.00
6) „התורן" השבועי שנה ד', מכורך יפה — — — — — — 3.50
7) מקרן זוית, קובץ מאמרים, מאת ד"ר דוד ניימארק, בלתי מכורך .45
8) תיאודור הרצל: נאומים קונגרסיים, בתרגום ש. גינצבורג, בלתי-מכורך — — — .15
9) תחית לשון, קובץ, הוצאת „מפיצי שפת עבר" — — — .25
10) ב"נ סילקינר: מול אהל-תמורה, פואימה — — — — .25
11) היסוד המדיני בהשקפות הנביאים מאת פרופ. י. פרידלנדר — — — — — .15
12) מחג לחג, קובץ, חוברת א — .10
13) יום טוב, קומידיה במערכת אחת, מאת שלום-עליכם, תרגום י. ד. ברקוביץ — — — — — .10
14) שלילה וסתירה, הסתכלות, מאת ש. ב. מקסימובסקי — — .10
15) „חלום אביב", אגדה (מנוקדת), מאת ש. ב. מקסימובסקי — .05
16) א) השפה והתחיה, מאת ד"ר בן ציון מוסינזון; ב) העברית בארצנו, מאת י. בן צבי — .03
17) א) הספרות העברית ועתידותיה מאת ראובן בריינין; ב) המבטא בלשון העברית, מאת א. בן-יהודה .03
18) עברית ולעזים, מאת א. בן-יהודה — — — — — — .05
19) ההסתדרות העברית ושאיפותיה מאת ק. ווייטמאן — — .02
20) וואס איז אידישע ערציהונג, מאת י. ז. פרישברג — — — .02
21) דאס אידישע בוך, מאת ח. נ. ביאליק — — — — — .05
22) שפתנו, מאת מ. שיינקין — — .05
23) מלחמת היהודים ברומאים, סקירה היסטורית, מאת ישראל בלקינד (מנוקד) — — — — — — .35
24) „אונטער'ן שאטען פון חרמון" אַ באַנד ערצעהלונגען פון ארץ-ישראל. 276 זייטען, פיין אילוסטרירט — 1.00
25) אהבת ציון, מאת אברהם מאפו, מכורך — — — — — — 1.25
בכריכה די-לוקס — — — — — 1.65

המחירים עם המשלוח.

> שפע ברכות לידידנו החביב מר שמואל וואהל להבחרו למזכיר ההסתדרות הציונית דקליבלאנד, אוהאיו.
>
> בעבודתך המרובה והמיגעת אל תשכח, ידידנו, להתכונן לדרך — ארצה ישראל.
>
> חוה, אברהם וגלותא לוין. שיקאגו, איל.

מורים דרושים

שני מורים דרושים לתלמוד תורה דניובורג, ניו-יורק, מנוסים בשיטת עברית בעברית. שכר הגון למורים הגונים.

לפנות בכתב למזכיר הת"ת:

I. RIDER
36 Liberty St., Newburgh, N. Y.

שפע ברכות לידידנו החביב מר שמואל וואהל להבחרו למזכיר הסתדרות הציונית דקליבלאנד, אוהאיו.

בעבודתך המרובה והמיגעת אל תשכח, ידידנו, להתכונן לדרך — ארצה ישראל.

חוה, אברהם וגלותא לוין.

הנחה לחותמי „התורן".

במערכת „התורן" נמצאים למכירה במספר מצומצם:

„התורן" (החדשי) שנה א', מכורך
המחיר $1.50 — לחותמי „התורן" $1.20

„התורן" (השבועי) שנה ג', מכורך
המחיר $3.50 — לחותמי „התורן" $2.50

„התורן" (השבועי) שנה ד', מכורך
המחיר $4.00 — לחותמי „התורן" $3.00

כל המחירים עם המשלוח
הנהלת „התורן".

הוו חברים ל„קדימה" לשנת תרע"ט

חייב כל אדם מישראל להשכין ספרים עברים בביתו!

גדול הספר העברי שיש בו לבעליו לא רק תועלת ותענוג ושאר המעלות שמנו חכמים בספר, אלא עוד משמש הוא תרים בפני ההתנוונות התרבותית וההתבוללות. הספר העברי בבית מזכיר חובה לאומית לבעליו, ומחבב את קנינינו הרוחניים על הקטנים, הנעשים רגילים אצל הספרים ובמשך הזמן מתחילים לחשוב אותם לקנינם החמרי והרוחני כאחד.

לפיכך אין יהודי לאומי שיכחיש את חשיבותו של הספר העברי; אולם הכרת ערך הספר לחוד וקניתו בבית־מסחר־הספרים לחוד. בחירת ספרים הגונים וקניתם עבודה היא, שלא כל אדם טרוד מסוגל לפנות את לבו להן. ומפני כך באה הברת „קדימה" לידי מסקנה זו: יהא כל חובב עברית, שאינו מסתפק בחבה בלבד, חבר להוצאה העברית שנוסדה על־ידי ההסתדרות העברית באמריקה, והוצאה זו בהשתתפות עורכה מר ראובן בריינין תדאג להספיק לחבריה מספר של ספרים עברים חשובים בכל שנה ושנה.

וזה משפט החבר בהוצאת־הספרים „קדימה":

חבר שנתי המשלם שלשה דולארים לשנה ($3.00) מקבל בשנה זו את הספרים האלה, כולם מכורכים: „הנביאים" מאת ד"ר בן־ציון מוסינזון, „תולדות השפה העברית" מאת א. בן־יהודה, „ספורים" מאת י. ד. ברקוביץ, „באיי הים" מאת ד"ר נ. סלושץ, „ארץ־ישראל וישובה" מאת ד"ר מ. שיינקין, „פאן" מאת קנוט האמסון (מתורגם על־ידי מ. ליפסון), „מחיי הארץ" מאת מ. ברנשטיין.

הספרים האלה ישלחו לחותמים בחודש פברואר.

חבר מיוחד המשלם עשרה דולארים לשנה ($10.00) מקבל את הספרים האלה: כתבי שלום־עליכם בעברית בתרגום י. ד. ברקוביץ — חמשה כרכים; כל הספרים הנזכרים למעלה הבאים בחלקו של חבר שנתי; „עיקר הלאומים" מאת ישראל זאנגביל בתרגום א. ש. אורלאנס; „הצופה לבית ישראל" מאת י. ערטר; „נקם ברית" מאת פרץ סמולנסקין; „סוסתי" מאת מנדלי מוכר־ספרים; „חסידות" מאת י. ל. פרץ; „אגדות וספורים" מאת בוקי־בן־יגלי; „אלה כרים" מאת ל. א. אורלוף; „ספורים" מאת י. ח. ברנר; „ספורים מחיי הארץ" מאת מ. ווילקאנסקי; „שירים" מאת מיכ"ל; „שירי עלילה" מאת י. ל. גורדון.

מתקבלת חתימה מיוחדת על

כתבי „שלום־עליכם" בעברית בתרגום י. ד. ברקוביץ,

שיופיעו בקרוב בחמשה כרכים על נייר משובח ובכריכות בד נהדרות.

המחיר לחותמים $5.00.

תנאי החתימה: 2 דולארים בזמן החתימה ו־3 דולארים עם קבלת הספרים C. O. D.

המחיר אחרי צאת הספרים לאור: $8.00.

הכתובת:

"KADIMAH", 55 FIFTH AVENUE, NEW YORK CITY.

גלוי־דעת: מפני סבות שאינן תלויות ב„קדימה" נתעכבה הוצאת הקבוצה השניה. הספרים יצאו בחודש פברואר וישלחו מיד לחותמים.

Lifshitz Print, 217 E. Broadway, cor. Clinton St.